

УНИЈА

 UNHCR
The UN Refugee Agency

ИНФО

www.unijakm.org

Број 75.

Год. VII

Београд

децембар 2010.

Бесплатан примерак

ISSN 1820-3531

Издавање овој Билтена омогућио је Високи комесаријат за избеглице (UNHCR)

75

ДРАГОЉЕВАЦ:

КРЕЋЕМО ИЗ ПОЧЕТКА (стр. 6)

VII ГОДИШЊА КОНФЕРЕНЦИЈА УНИЈЕ ПОТРЕБЕ ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА - ДАНАС

У различитим регионе враћило се негде око 20 хиљада људи, од
штога у Приштински око шест, колико и у Пећи регион, Гњилански
око 4 хиљаде, док је најмањи број повраћеника забележен у Призрену

стр. 12

БЛАГАЧА ПОВРАТНИЧКО СЕЛО У ОПШТИНИ ИСТОК

стр. 20

СТОЧАРСТВО И ПОЉОПРИВРЕДА ОСНОВ ОПСТАЈКА

Пројекат повратка почео је још давне 2003. године, а тек након
усвајања концептне документације 2005. године, овде је изграђено 25 кућа.

У ПОСЕТИ РАСЕЉЕНИМ И ИЗБЕГЛИМ ЛИЦИМА У НОВОЈ ЗГРАДИ У ДОЉЕВЦУ

ИЗМЕЂУ ПОВРАТКА И ОСТАЈКА

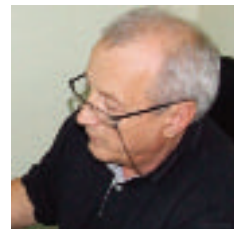
Након једанаест година боравка у колективном центру
“Мостиградња” на дољевачкој петиљи, десет породица, уселили су
у стамбене јединице у новосаграђеној згради у Дољевцу.

стр. 23

СРЕТЕНУ ЂОРОВИЋУ, ИРЛ ИЗ ПРИШТИНЕ, НИЈЕ ОМОГУЋЕНО ДА УЋЕ У ПОСЛОВНИ ПРОСТОР НЕЋУ ДА ПРОДАМ

Мој пословни простор до данас није иселин, иако су ме у међу-
времену питали да ли желим да га продам, што сам одбио.

стр. 26

У ПОСЕТИ ПОРОДИЦИ МЕМАРОВИЋ У БЕЛОМ ПОЉУ ИСТОЧКОМ ВРАТИЛИ СЕ НАКОН 11 ГОДИНА

Бело Поље је пре рата имало 45 српских домаћинстава и многа
обрадиве земље. За сада се једино враћила породица Мемаровић

ДВОДНЕВНА КУЛТУРНА МАНИФЕСТАЦИЈА КОСОВО И МЕТОХИЈА БЕОГРАДУ ДАНИ ПРИЗРЕНА

“Заборав је истио што и да се није десило,
да није постојало,
да се није негде било и живело и да се тамо неће живети!”

стр. 30

стр. 33

НОВИ СТАНОВИ ЗА ИЗБЕГЛЕ, РАСЕЉЕНЕ И ДОМИЦИЛНЕ ПОРОДИЦЕ У ЛЕСКОВЦУ УРУЧЕНО 20 КЉУЧЕВА

У оквиру програма социјално становање у заштићеним условима,
почетком децембра, у Лесковцу је, шеснаест интерно расељених и че-
стири домицилне породице, добило кључеве нових станова.

стр. 34

ЕДУАРДО АРБОЛЕДА, ШЕФ ПРЕДСТАВНИШТВА UNHCR-А У СРБИЈИ

НАСТАВЉАМО СА ЗАПОЧЕТИМ АКТИВНОСТИМА

“UNHCR већ низ година ради за интерно расељена лица исто оно што ради и за избеглице, односно обезбеђује трајна решења. С обзиром да је Косово веома осетљива политичка тема и да смо ми хуманитарна организација која само жели да реши проблем, трудимо се да што више сарађујемо са српском владом како би стимулисали трајна решења за расељена лица”, истиче Едуардо Арболеда.

Иницијатива UNHCR-а је да, у оквиру затварања избегличког поглавља у региону, а посебно у Србији, буду затворени и сви колективни центри, наводи Арболеда, на почетку разговора.

КОЛЕКТИВНИ ЦЕНТРИ И СОЦИЈАЛНО СТАНОВАЊЕ

❖ *Какви су резултати постигнути у затварању колективних центара? Колико их још има у Србији?*

Иницијатива UNHCR-а је да, у оквиру затварања избегличког поглавља у региону, а посебно у Србији, буду затворени и сви колективни центри. Имајући у виду чињеницу да су неки од тих људи најугроженији становници ове земље, идеја нам је да се на њих фокусирамо и решимо овај њихов проблем. У том смислу интензивно сарађујемо са Комесаријатом за избеглице Републике Србије, као и са невладиним сектором. Циљ нам је био да у овој години затворимо 11 колективних центара. Ипак, до краја децембра биће их

затворено девет, а то значи да ће стамбено бити обезбеђено 100 избеглица и 273 интерно расељена лица.

❖ *Какви су планови за наредну годину?*

У наредној, 2011. години, остаће још 31 колективни центар у којима сада живи око 750 избеглица и 1.800 расељених лица које би требало постепено затворити. Морам да нагласим да је затварање колективних центара веома сложен и тежак процес јер већина од ових људи није способна за самостални живот. Решења овог проблема су веома скупа, а новчана средства за њихово решење веома мала. Чак и у најбољим околностима, овај процес би ишао веома споро. Ипак, ми ћемо наставити да радимо у том правцу.

❖ *Реците нам нешто о резултатима програма социјалног становања у заштићеним условима и ко то финансира?*

Што се тиче социјалног становања у заштићеним условима, UNHCR је изградио осам објеката за ту на-

БРОЈКЕ

700 расељених лица вратило се ове године на КиМ

273 интерно расељена лица и **100** избеглих лица која су живела у **9** колективних центара, који су затворени ове године, стамбено је збринуто

60 година постојања 14. децембра обележио је UNHCR

31 преостали колективни центар са **1.800** расељених и **750** избеглих лица би требало да буде постепено затворен у што скорије време

5 објеката за социјално становање у заштићеним условима изграђено је у 2010. години

мену. Од тога броја, пет је урађено ове године. Реч је о укупно 93 стана у којима је смештено 270 корисника. Наравно, са нама то раде и други партнери.

Средства углавном долазе од Европске уније и од UNHCR-а. Подсећам да су **Владе Дивац** и **Фондација "Ана и Владе Дивац"** у свему томе били кључни партнер, посебно што су нам омогућили приступ људима који доносе одлуке о додели новчаних средстава за решење овог проблема.

ПОВРАТАК РАСЕЉЕНИХ

❖ *Каква је ситуација у погледу решавања проблема ИЛР, пре свега када је повратак у питању?*

Ово је осетљиво питање. UNHCR има тим који се бави повратком интерно расељених лица и у томе блиско сарађујемо са нашим колегама на Косову. ИЛР и даље долазе у нашу канцеларију и траже да им организујемо повратак. Овим желим да нагласим чињеницу да и даље постоје људи који хоће да се врате на своја косовска огњишта. UNHCR ће учинити све што је у његовој моћи да им то омогући. Међутим, на основу наших сазнања, а која проистичу из свакодневног рада са интерно расељеним лицима, долазимо до чињенице да се већина не жели вратити на Косово! Не желим да будем контраверзан, а још мање да дајем неку изјаву са политичким призивом, али ово је реалност! То је оно што наши тимови свакодневно виде на терену. Можда то неко види другачије, али ово су чињенице које ми видимо.

❖ *Можемо ли говорити о значајнијим бројкама, за ову годину, када је у питању повратак Срба и осталих неалбанаца на Косово и Метохију?*

Према подацима наше базе на Косову, до сада се вратило нешто више од 700 људи. Од овога броја један се део вратио уз нашу помоћ, док је највећи број повратака остварен у самосталној режији. Међутим, чак и када се ради о оваквом малом броју повратника, опет је тај повратак проблематичан. Томе доприносе три главне препреке. Први је недостатак стамбеног простора јер је већина кућа уништена или оштећена. Други проблем је повезан са првим јер, да бисмо изградили кућу, потребан је новац! А њега нема довољно. Један од приоритета нам је и обезбеђивање средстава од међународне заједнице за решавање стамбеног проблема повратника на Косово. Нажалост, све је мање доњатора који хоће да дају паре за овакву сврху. И на крају, трећи проблем је онај који се односи на безбедност повратника, поготово у оним деловима Косова који су ван наше контроле.

ТРАЈНА РЕШЕЊА

❖ *Највећи број расељених се налази у централној Србији. Шта UNHCR предузима да побољша њихов положај?*

UNHCR већ низ година ради за интерно расељена лица исто оно што ради и за избеглице, односно обезбеђује трајна решења. С обзиром да је Косово веома осетљива политичка тема и да смо ми хуманитарна организација која жели само да реши проблем, трудимо се да што више сарађујемо са српском Владом како би боље стимулисали трајна решења расељених лица, па ма где се налазили. Власти говоре да поштују њихове жеље, односно да ће им помоћи уколико желе да се врате или уколико желе да остану овде у Србији. Тренутно је у току истраживање потреба интерно расељених лица. Они су расути по целој Србији. Идеја је да прикупимо податке о најугроженијим међу њима, како бисмо на основу тих података могли да се обратимо доњаторима за помоћ.

Договор кућу гради – Едуардо Арболеда у разговору са Владимиром Цуцићем, комесаром за избеглице

ЈУБИЛЕЈИ ВИСОКОГ КОМЕСАРИЈАТА УН ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ (UNHCR-А)

Поводом 60-ог рођендана, UNHCR је пригодном свечаношћу 14. децембра обележио овај датум, на скупу коме су присуствовали представници владиног и невладиног сектора, у главном сарадници UNHCR-а у реализацији заједничких пројеката. Била је то прилика да од првог човека Представништва у Србији чујемо нешто више о овом, али и још неким значајним датумима везаним за UNHCR.

-UNHCR је основан 1951. године с мандатом да реши проблеме избеглица који су настали као последица Другог светског рата. После бројних састанака великог броја земаља у циљу стварања агенције добили смо трогодишњи мандат! Дакле, идеја је била да се након завршетка посла око избеглица у току 1954. године, врата новоформиране светске агенције закључају, а њено особље распусти. Нажалост, те године је у свету било више избеглица него три године раније! Агенцији је продужен мандат на још три године. И тако три године по три године... и, ево, слаavimo 60 година постојања! Уместо да смо престали са радом, ми смо расли! То, нажалост, показује једну тужну слику света у којем живимо. Оно што је позитивно је да смо у ових 60 година урадили пуно тога доброг, иако је решење избегличког проблема веома спор и дуготрајан процес. Бити оптимиста је добро, свакако, али реалност је мало другачија. Ипак, добра је вест да се у овом тренутку број избеглица у свету смањује. Али, ту је и лоша вест: повећава се број интерно расељених лица због природе конфликта која је у међувремену промењена.

UNHCR идуће године обележава још два јубилеја: 50-то годишњицу Конвенције о смањењу број лица без држављанства и 60-то годишњицу Конвенције о избеглицама. Такође се обележава и 150 година од рођења Фриодтјофа Нансена, првог Комесара за избеглице. Што се тиче Нансена, могу да Вам кажем да је био веома драг човек. Он је лик хуманитарца којем сви тежимо, наводи Едурадо Арболеда.

UNHCR идуће године обележава још два јубилеја: 50-то годишњицу Конвенције о смањењу број лица без држављанства и 60-то годишњицу Конвенције о избеглицама. Такође се обележава и 150 година од рођења Фриодтјофа Нансена, првог Комесара за избеглице. Што се тиче Нансена, могу да Вам кажем да је био веома драг човек. Он је лик хуманитарца којем сви тежимо, наводи Едурадо Арболеда.

❖ Који су то приоритети UNHCR-а у 2011. години, у контексту решавања наведених проблема?

Није никаква тајна какви су нам планови и приоритети. Дакле, настављамо да радимо оно што смо и до сада радили, али и да прикупимо што више средстава како би избегличко поглавље затворили до краја идуће године. Наставићемо да финансирамо откуп сеоских домаћинства, доделу грађевинских пакета онима који граде своје домове, доделу зајмова за оне који могу да их узму, а наставићемо да радимо и на обезбеђењу социјалног становања у заштићеним условима.

❖ На крају овог разговора, шта бисте поручили избеглицима и расељенима, у Новој 2011. години?

Имао бих две поруке. Прво, желим им срећну Нову годину! Друго, време је да се крене даље, да се заврши избегличко поглавље, а што је и у интересу земаља у региону. Да од донаторске заједнице прикупимо што више средстава како би што пре решили проблеме о којима смо говорили. Не кажем то само из перспективе хуманитарца и хуманитарне агенције већ из практичног угла гледања.

Сведоци смо бројних криза које избијају широм света и трагедија које се дешавају свакодневно. Овај регион је перципиран као регион који је релативно стабилан и донатори су изгубили, или губе, интерес да улажу новац у ово подручје. Отуда UNHCR и инсистира да се у догледном времену одржи донаторска конфер-

енција, дакле пре него што се сасвим изгуби интересовање за решење избегличког проблема у региону. Поручио бих избеглицима, ако им је потребна помоћ да је траже сада, јер већ сутра може да буде касно!

Разговарао Ђуро Си. Куљанин

UNHCR НАСТАВЉА ДА ШАЉЕ ПОМОЋ У КРАЉЕВО

UNHCR је био прва хуманитарна агенција која је одговорила на захтев за помоћ жртвама земљотреса упутивши грађанима Краљева хитну помоћ. На захтев Општинског кризног штаба, UNHCR је у периоду од 4. новембра до 1. децембра упутио грађанима Краљева **1420** ћебади, **900** душека, **159** шатора, **80** пећи за шаторе, **500** цирада, вреће за спавање и друге артикле, на тај начин пруживши помоћ у обезбеђењу привременог смештаја док траје поправка кућа.

Интервентна помоћ UNHCR-а упућује се у оквиру активности тима агенција Уједињених нација које раде у Србији. Друге агенције УН-а такође разматрају начине на које би могле да помогну жртвама земљотреса.

ПОВРАТНИЧКО СЕЛО ДРАГОЉЕВАЦ КОД ИСТОКА

Пре рата у Драгољевцу живело је 75 домаћинстава. Већина њих била је запослена у Истоку и околини, при том вредно радећи и на плодној мешовитој земљи. Ово село, према речима повратника, имало је преко 300 хектара обрадиве површине, куће на неколико стубова, баште, плацеве и рекло би се све оно што је неопходно за нормалан живот. А онда долази јун 1999. године и све што је вредело уништено је, ољачкано и спаљено, а становници су се побегли ракове деце “раштркали” широм таташње нам, још увек СР Југославије. Првих шеснаест носилаца породичних домаћинстава вратило се у своје село 23. марта 2010. године.

КРЕЋЕМО ИЗ ПОЧЕТКА

Дуго је времена требало да прође да се ови вредни домаћини одваже и смогну снаге да крену тамо где, по природи ствари, треба да буду. На своју земљу и имања. Пут им није био присут ружама.

ЧЕКАЈУЋИ УМНЕ ЉУДЕ

“Нама је требало пуних 11 година да одлучимо да се вратимо. Првих неколико година после рата било је оправданих проблема, а онда смо неколико наредних чекали неке умне људе из нашег села да покрену процес повратка. Нажалост, та наша интелигенција није се ставила на чело и кренула назад и чини ми се да им ни дан данас то не пада на памет. Зато смо се окупили, неколико нас мештана овог села, дајући једни другима чврсту реч да желимо повратак. И би тако. Јавили смо се UNHCR-у, предали документацију и они су нас довели овамо, на голу ледину. Кренули смо од нуле. Данас, иако су многи скептично гледали на сав овај процес, можемо да кажемо да смо урадили много тога. Куће су нам пред уселењем, добили смо нешто механизације, почели смо да сејемо њиве и оно што је најважније, лагано се враћамо нормалном животу”, овако, у најкраћим цртама, тренутну ситуацију у Драгољевцу, описује **Далибор Седларевић**, који се до марта месеца водио као расељено лице у Косовској Митровици.

Овај још увек млади, неожењени човек, испољава знаке одлучности, а таква врлина је била неопходна, да се донесе одлука о повратку. Што признајемо, у садашњим временима, није нимало лако. Одводећи нас да се загрејемо у шатор где се спрема храна, а који уједно служи и као место где се свакодневно, а поготово увече, скупљају сви повратници, Далибор нам рече да није погрешно што се вратио.

ШАТОРИ У ЦЕНТРУ СЕЛА

Идући према Драгољевцу преко Доњег Истока, након албанских кућа, наилазите на једну пространу

равницу на којој се још увек, између скелета некадашњих велелепних кућа, налази шаторско насеље са видљивим ознакама UNHCR-а. Овде повратници живе од марта месеца, под ведрим небом у нехигијенским условима, мењајући годишња доба. Стигли су почетком пролећа, а ево, рекоше нам, дочекаше и зиму.

Како им је прошао тај период, или боље речено још увек пролази, они најбоље знају. Очекивали су ипак, да зиму дочекају под чадорима неће, али ето због одређених разлога, спорије изградње, и ко зна чега још све не, закачише и ово годишње доба. А мраз се, подно источких брда, дубоко завлачи под кожу.

Не хају они за то, навикли су. Истину за вољу нисмо их све затекли овде. Већина њих отишла да прослави славу са својим најближима у централну Србију. Више од половине села слави исту славу, а надају се да ће наредну прославити у својим новоизграђеним домовима. Уз тихо пуцкетање ватре и послушање, јер такав је овде обичај, полагамо са нашим домаћинима сазнајемо како је текла изградња. И није нам било тешко, јер у једном раму, у већ поменутом заједничком

ДОБРИ ОДНОСИ СА АЛБАНЦИМА

Приликом наше посете Драгољевцу млађи Албанци су улазили у насеље и однос између њих и повратника у ово село учинио нам се доста присан. То је свакодневница. Код нас је нормалан овакав однос са комшијама Албанцима. Одлазимо и ми до њих и они долазе овде и још ће више када уселимо у своје куће. По повратку никаквих проблема са њима нисмо имали, шта више, чак су нам пружили и помоћ када смо се вратили. Донели су нам огрев, алат и још неке ствари. Користим прилику да им се овим путем захвалим и надам се да ћемо и у будуће да живимо као што смо живели некад », одговорио нам је Далибор Седларевић.

ПОВРАТАК

шатору, налази се неколико слика из којих се све то најбоље види.

ХРОНОЛОГИЈА У ЈЕДАНАЕСТ СЛИКА

На прве две, које се поклапају са датумом повратка, 23. март, виде се тек искрцани повратници у разрушеном насељу, како између гомила шута и смећа покушавају да поставе шаторе. Већ на трећој, неколико дана касније, стигле су и прве столице, а насеље је добило лепши изглед. Крај априла дочекали су са првим браздама, а почетком маја кренуло је уређење земљишта за темеље будућих кућа. У овом месецу забележена је и прва литија, а месец јул обележен је копањем првих темеља и саливањем првих плоча. Средином августа виде се и зачеци првих кућа. Не знамо да ли је ово неко урадио с намером или не, али ових неколико фотографија дају најбољу оцену онога што се радило за то време. Оне саме по себи постављају нека питања на које можда и није тешко дати одговоре. Зар се морало чекати од 1. јула, када су постављени темељи до средине децембра да се заврше куће. Истину

за вољу ни када смо ми били оне нису биле спремне за усељење. И није то тако само у Драгољевцу, већ и у већини повратничких села у које се Срби враћају. Некако свако слично повратничко насеље закачи зиму за крај радова. Да ли се било ко запита ко ће се зими вратити, ко ће од влаге куће исушити, како породице довести у невреме. А било би јако добро да неко у преговарачком тиму ко буде заступао интересе Срба на будућим преговорима између Приштине и Београда, постави ово питање, па макар се одговор знао унапред. Повратак би требало да буде једна од основних тема у првом делу овог, како многи кажу, дуготрајног процеса, а о његовом исходу зависи колико ће се људи вратити. Ма шта се тамо разговарало или договорило, без хомогене српске заједнице на тим просторима, ма колико нам преговарачи буду јаки, неће много постићи. Било како било, са овом «традицијом» би требало престати.

И умало да заборавимо, на средини фотографије тројица официра KFOR-а, који стоје као неми посматрачи свега што се око њих догађа. Шире ће о томе да

ПОРУКА ДРАГОЉЕВЧАНИМА:

ЗАЈЕДНО СМО ЈАЧИ

Волео бих да у име свих повратника позовем наше комшије из Драгољевца, тренутно расељене у централној Србији да се врате, да нас буде што више. Заједно смо јачи. Што се тиче комшија Албанаца због њих не треба да брину. Врло коректно су се понели према нама и са њима немамо проблема ни око земље ни око плацева. Ништа нам није узурпирано, било је неких парцела које су рађене са њихове стране, али су нашим доласком сами изјавили да су то радили и да ће ослободити сваку нашу парцелу, што су касније и учинили. Зато молим све сународнике да ако је у питању безбедност не брину, са те стране могу слободно да се врате», истиче Седларевић, рекавши да у другој фази очекују повратак још десетак породица, што зависи од програма повратка.

говоре вероватно кад им заврши мисија. Треба их разумети.

Ипак, ово су теме, да се послужимо Далиборовим речима, за неке умније главе, али опет кад боље размислимо, да су Драгољевчани чекали њих, ко зна када би се, и да ли би се, уопште вратили.

ДОЋИ ЋЕ И ПОРОДИЦА

О свему овоме разговарамо и са нашим домаћинима. Знају то они боље од нас. Истрпеће кажу, доста тога, само да им се породице врате. А Далибор Седларевић очекује да када му кућа буде завршена, овде дођу и браћа и снајке и њихова деца. Да село живне, да наставе живот тамо где се зауставио пре много година.

Породица, истина за вољу има тренутно шест чланова и тешко ће бити живети у 62 квадрата, али Далибор већ има разрађен систем како даље. Само нека се врате, наставићемо сами да градимо. Задовољан је што

Далибор Седларевић - сјишља сјируја, а ускоро се очекује и вода

ОДМАХ ПОСЕЈАЛИ

Пошто нису имали механизацију неки су користили трактор из других повратничких села да бар засеју кукуруз око куће, јер по повратку је било тешко одмах отићи у поље. Приликом нашег боравка имали смо прилике да видимо како неки повратници сређују окућнице и баште око куће, у којима су засадили поврће које им је итекако добро дошло у свакодневној исхрани.

је кућа у завршним радовима. Да ли се могло боље градити, јесте, а брже, то поготово. И купатило је готово, струја прикључена, још само недостаје вода и неки завршни радови. Далибор ће и сам да уради неке ствари, само да што пре уђу у свој нови дом.

“Тешко је поднети ово под шаторима. Јако тешко, сурова клима, услови никакви. Некако смо издржали и надамо се да ћемо да што пре пређемо у куће, биће нам тада много боље. Релативно, оне су добро урађене. Од чврстог материјала са плочама. Имали смо ми у селу Драгољевцу мало привилегије, па смо добили куће са плочама. У овим осталим селима, како чујем куће изграђене без плоча. Захваљујемо се свима ко је донирао њихову изградњу”, задовољно ће Седларевић док обилазимо његову кућу. У међувремену са њива на трактору стижу још двојица повратника. **Ранко**, који нам не рече презиме, задовољно констатује да су посејани и последњи хектари расположиве пшенице. А могли су још, само нема више семена.

ЗАВРШЕНА ЈЕСЕЊА СЕТВА

Овим људима најгоре је то што све време по доласку овде, или бар већину времена, нису радили ништа. То их је просто убијало. Сматрају да су учествовали у изградњи кућа да би оне давно биле звршене и да би им квалитет био много бољи. О томе, нажалост, нису могли они да одлучују. Због тога су се још више обрадовали када су добили пољопривредну механизацију, да раде оно што најбоље умеју. Обрађују земљу. Зажелели се они земље, а у шали кажу и она нас. Јесу неки Албанци радили на њиховим њивама, али сада је све враћено под контролу. Исто тако, остало је још много земље која није обрађивана. Иако је механизација стигла релативно касно, сетва је приведена крају.

“Нисмо гасили тракторе од јутра до мрака 15 дана. Што смо планирали, изорали смо и засејали. Сад чекамо другу туру семена и ђубрива, да наставимо даље. Кад буде стигло урадићемо и то. На пролеће стиже кукуруз, за кога смо оставили четврти део земље”, прича нам са усхићењем Ранко. А када смо их питали зашто само шеснасет хектара, ако су могли и више, одговарају да су толико добили семена од српске општине Исток измешетене у Осојане. Укупно се вратило 16 породица, толико их и хектара пшенице следује. Планови за пролеће су много већи.

Надамо се да ће да буде много више механизације, јер један трактор не може да обухвати овако велику површину, јер наше село има много земље », закључује Ранко, додајући да су они од пољопривреде живели и да ће им се омогућити да тако наставе.

УЛИЧНА РАСВЕТА

Драгољевчани су имали много и сем земље изгубили су, за неколико дана, све. Једно нису. Уличну расвету. Нису је ни имали. Због веће безбедности, а у крајњем случају и општег напретка, повратницима се поставља и улична расвета.

Завршни договори са извођачем радова

Имали смо неких малих ситних проблема, али решили смо то и за неки дан ће улична расвета да се пусти у рад. То нисмо имали никад. Захваљујемо се UNHCR-у који је донирао улично осветљење. Видећемо се боље », рекао нам је, на крају наше посете, Седларевић, а искористио је и прилику да се захвали Министарству за КиМ, на добијеном огреву.

Ово село осим уличне расвете имало је и градски водовод и управо се ради на његовом поновном стављању у функцију, а када је електрична енергија у питању ни ту неће бити проблема. Плаћаћемо је и у Србији смо је плаћали, кажу мештани Драгољевца, очекујући скоро усељење.

Текст: **Жељко Ђекић**
Фото: **Златко Маврић**

НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ ОДРЖАНИ ПАРЛАМЕНТАРНИ ИЗБОРИ

СЛЕДЕ ПРЕГОВОРИ

На ванредним парламентарним изборима учествовало је 29 политичких субјеката, међу којима и осам листи из српске заједнице. Према очекивању, највише гласова освојила је Демократска партија Косова 33,5 одсто гласова, испред Демократског савеза Косова са 23,6 процена, док је међу српским странкама највише гласова добила Самостална либерална странка - 12. 525, на другој позицији нашла се Јединствена српска листа са 5. 010 гласова. Срби ће имати десет више гарантованих посланичких места у Скупштини Косова која укупно има 120 посланика. Десет посланичких места гарантовано је припадницима осталих мањинских заједница. Због нерегуларности у неколико општина избори би требало да се понове почетком јануара.

Право гласа на ванредним парламентарним изборима имало је 1.630.636 грађана, а према подацима Централне изборне комисије Косова на биралишта је изашло 712.526 бирача или 43,7 процента. Парламентарне изборе на Косову пратило је 32.021 посматрача, међу њима и 493 представника међународних организација. Изборе су посматрали и 351 представник амбасада акредитованих на Косову и 5.108 посматрача невладиних организација Косова.

КАМПАЊА

И код ових, као и свих досадашњих избора на Космету, српска заједница до последњег дана очекивала је какву ће поруку Београд да пошаље својим сународницима у покрајини. Да ли да изађу на изборе, или да то не учине. Док се чекала ова порука, две ствари су се сигурно знале; да Срби са севера Косова сигурно неће изаћи на изборе, али да ће део Срба јужно од Ибра, углавном оних који су учествовали и на локалним изборима, предвођени Самосталном либералном странком, то да учине. Како то обично бива дан учи предаје листа Влада Србије упутила је апел Србима са Косова и Метохије да не изађу на изборе, јер се још увек нису стекли услови за то. Међутим и поред тога, доста неочекивано на изборе се пријавило осам српских листи. Можда је највеће изненађење било, да су се на једној од њих (Јединственој српској листи) налазили и представници странака чије се центре налазе у Београду, односно у државним институцијама Србије. Ова листа уважавајући ставове Београда, али, како рекоше, и околности у којима се налазе, ни једног тренутка не доводећи у питање целовитост Србије, пријавила се и изашла на изборе. Можда управо због мало времена остављеног за кампању није освојила више гласова. Београд је до пред саме изборе и даље остао при своме ставу кога је још једном поновио ресорни министар Горан Богдановић да се на изборе не излази, додајући да они Срби који то ураде неће сносити последице.

(НЕ)ОЧЕКИВАНО

Срби северно од Ибра, као што се очекивало, нису изашли на изборе. Они јужније јесу и то, како рече

државни секретар за КиМ **Оливер Ивановић**, у већем броју него што се очекивало. Оно што се, такође, очекивало је да од српских странака највише гласова освоји Социјално либерална странка. И то се остварило. Захваљујући пре свега својој изграђеној страначкој инфраструктури, односно освојеним мандатима на локалним изборима, где имају власт у пет општина, ова странка освојила је преко 12,5 хиљада гласова. Релативно велики број гласача имала је и већ поменута Јединствена српска листа, преко пет хиљада, док су остале странке добиле следећи број гласова: Социјалдемократска странка Косова и Метохије 989 гласова, Српска демократска странка 642, Српска косовскометохијска странка 860, док је Црногорска демократска странка добила 221 глас.

Очекивало се да ће и овај пут две највеће партије на КиМ **Тачијева ПДК** и **ЛДК**, преминулог **Ибрахима Ругове**, освојити највише гласова. И то се остварило.

Демократска партија Косова освојила је 33,5 одсто гласова, друго место по броју освојених гласова са 23,6 одсто припало је Демократском савезу Косова, а следе покрет Самоопредељење са 12,2 одсто и Алијанса за будућност Косова са 10,8 посто. На петом месту по броју освојених гласова је Алијанса за ново Косово са 7,1 одсто.

По речима аналитичара, највеће изненађење представља велики број гласова покрета Самоопредељење, **Албина Куртија**, који се сада отворено залаже за уједињење Косова са Албанијом.

НЕПРАВИЛНОСТИ

Комисија за приговоре и жалбе одлучила је да се поништи гласање на 21 бирачком месту, у пет општина на Косову, због утврђених неправилности током гласања. Централна изборна комисија ће на основу одлуке комисије за жалбе и приговоре расписати понављање гласања на 12 бирачких места у Србици, на пет у Глоговцу, на једном у Малишеву и на по два бирачка места у Дечанима и Липљану. Изборна комисија ће на поновљеним изборима променити председнике бирачких одбора и повећати надзор током гласачког процеса. На овим бирачким местима избори ће бити поновљени 9. јануара 2011. године.

Потпредседник косовске владе **Хајредин Кући** изјавио је да није искључена могућност да се због понављања избора у пет косовских општина одложи процес конституисања косовских институција и њихово консолидовање.

Констатујући да се говори о масовним изборним махинацијама током првих општих избора на Косову од једностраног проглашења независности, медијска мрежа Балканска мрежа истраживачког новинарства (БИРН) истиче у први план видео снимке које су направиле њени посматрачи.

МУВАЊЕ

Један видео снимљен је у селу Лајша у општини Србица. На њему се види како један изборни званичник уписује имена гласача у књигу где се заводе они који су гласали, вероватно како би ускладио број гласачких листића и гласача који су гласали на том изборном месту, примећује БИРН, у тексту објављеном на свом сајту, на који су постављени и видео снимци. Имена су додавана на списак гласача који су се појавили на изборном месту од четири до седам сати после подне, додаје БИРН.

Један високи дипломата изјавио је за британски лист "Ikonist" да је у Србици био очевидац изборне преваре "на индустријском нивоу", а један други је рекао за исту област да би било боље рећи "мување гласова", уместо "пребројавање гласова".

Две општине привукле су пажњу, истиче БИРН, због великог одзива гласача. То су Србица где је излазност била 94 одсто према подацима Централне изборне комисије, и Глоговац, где је била 86 одсто, што је знатно изнад просечне излазности на овим изборима и прошл-

огодишње излазности на регионалним изборима, подвлачи се у тексту БИРН-а.

Сумње у изборне резултате у тим општинама (49.000 гласача у Србици и 47.000 у Глоговцу), изнеле су и организације за посматрање избора "Democracy in action" и ENEMO (Европска мрежа организација за посматрање избора), као и делегација Европског парламента.

Делегација ЕП је указала да јој је скренута пажња на тврдње о озбиљним крађама у две општине, због чега је она охрабрила политичке странке да се открију починиоци и да се хитро против њих покрене правни поступак како би се "искоренила култура некажњивости". Иста делегација је такође констатовала да су избори били добро организовани и да је одзив био добар.

Друга замерка ENEMO-а је била недостатак тајности гласања, јер су у запањујућих 36 одсто посећених изборних места уочени случајеви групног и породичног гласања. ENEMO је пребројавање гласова и затварања изборних места оценио као лоше или веома лоше у 12 одсто посматраних изборних места.

Такође је истакнута нетачност изборних листа, на којима је било пуно људи који су преминули или који живе у иностранству.

КОАЛИЦИЈЕ

Власт на Косову формираће Демократска партија Косова Хашима Тачија уз подршку Срба. Упркос извештају специјалног известиоца Савета Европе **Дика Мартија**, где је Тачи означен као шеф мафије, убица и трговац људским органима, лидер Самосталне либералне странке, која је освојила највише гласова од свих српских листа на Косову, **Слободан Петровић**, каже да Тачи може да рачуна на подршку у формирању владе.

Слободан Петровић, председник СЛС

Тачи је, како јављају тамошњи медији, постигао сагласност са Алијансом Ново Косово **Беџета Пацолија** о формирању будуће коалиционе владе. Петровић каже да ту партију још нико није звао поводом формирања

владе, али да ко год то буде радио, може да рачуна на СЛС.

- Ми ћемо увек бити на страни оних који ће вредновати европске вредности и оних који ће заједно са нама решавати проблеме српске заједнице - рекао је Петровић.

Упитан да ли то значи да би формирао коалицију и са Тачијем упркос Мартијевом извештају, Петровић је рекао да је тај извештај озбиљан, али да треба сачекати да надлежни детаљније испитају случај.

- То је питање више за наше претходнике који су у то време били у влади. СЛС, као политичка опција, настала је 2006. године и ми ни на један начин не можемо да будемо сведоци било каквих ствари - казао је Петровић.

Аналитичар **Душан Јањић** каже да Срби на Косову немају избора јер је целокупна албанска елита на Косову настала из рата, осим Пацолија.

- Зашто СЛС не би формирао владу са Тачијем када је и председник Србије **Борис Тадић** после објављивања Мартијевог извештаја рекао да би током преговора Београда и Приштине преговарао са Тачијем - наводи Јањић.

Лидер самосталне либералне странке Слободан Петровић је изјавио да је српска заједница на косовским изборима успела да пређе границу од десет загарантованих мандата, и да ће у будућем сазиву скупштине имати најмање три посланика више. "Очекујем да ћемо имати и више простора у влади, али битније од тога је који су ресори у питању и ко ће бити на челу тих министарстава", рекао је Петровић у интервјуу "Политици". Петровић је казао да ће Срби овога пута, чак, имати могућност да бирају неко од министарстава. "Што се тиче српске заједнице, имаћемо бољу позицију јер смо успели да мотивишемо велики проценат наше заједнице да учествује на изборима", казао је он и додао да је највећи квалитет ових избора тај што ће српска заједница имати "јасну адресу на којој може да тражи помоћ и подршку".

МАРТИЈЕВ ИЗВЕШТАЈ И ПРЕГОВОРИ

Једина неочекивана ствар, бар за ширу јавност, догодила се одмах после избора. То је појављивање Мартијевог извештаја о трговини људских органа у коме се директно оптужује Хашим Тачи, победник избора, као вођа организоване дреничке групе која се бавила трговином људских органа. Све у свему, о овом извештају који је предочен Савету Европе још много тога ће се чути и писати, а поменут је у овом тексту, осим што сама таква вест завређује изузетну пажњу, и због тога што ће свакако успорити почетак преговора који су били најављени за 18. децембра.

Непосредно по завршетку избора, премијер Косова и победник на изборима Хашим Тачи, изјавио је да је спреман да се састане са председником Тадићем у оквиру дијалога Београда и Приштине, под покровитељством Европске уније.

"У интересу је обеју земаља да дође до сусрета који

ће допринети изградњи нових односа између Косова и Србије", рекао је Тачи у интервјуу за дневник Експрес. "Тадић је легитимни представник Србије, ја сам човек који је добио највише гласова на Косову. Такав би сусрет био здрав за нашу европску будућност", рекао је Тачи.

Коментаришући извештај Дика Мартија, у којем је означен као шеф криминалне групе која се бавила трговином људским органима, премијер Косова је рекао да је Марти део "клуба против независности Косова" и да је извештај имао за циљ да "погоди (нападне) државу Косово".

СПРЕМАН И СРПСКИ ТИМ

Према сазнањима српских медија, ЕУ и чланице Квинте последњих неколико недеља вршиле су велики притисак на премијера Косова Хашима Тачија да преговори са Београдом почну пре избора. Међутим, Тачи је одбио ове захтеве правдајући се да га је ЕУ "преварила" јер му нису укинули визе за путовања у Европу. Тачи је одбио преговоре и због тога јер би му разговори са Београдом штетили у време предизборне кампање. Међутим, одмах после избора, Тачи најављује преговоре, а према поузданим изворима ни српска страна дијалог не дочекује неспремна.

У преговорима са Приштином, српски тим предводиће политички директор Министарства спољних послова **Боривоје Стефановић**, кога је на ову функцију изабрала Влада Србије на предлог председника Бориса Тадића. Стефановић је изабран јер се показао као врло тврд, али успешан преговарач, што је и показао код продаје НИС-а Русима и преговора са Израелцима о закупу сателита који је потписао **Првослав Давинић**.

- Стефановић је лични избор председника Бориса Тадића и он у њега има пуно поверење. Он је један од ретких чланова Владе који је способан да решава проблем, а не да га пролонгира - рекао је један од високих функционера владајуће коалиције. Стефановићев заменик је **Влада Јовичић** из Министарства за Косово и Метохију, док ће остали чланови тима бити експерти који ће се мењати у зависности од теме разговора.

Очекује се да ће прве теме разговора бити питања судбине несталих, саобраћаја или комуникација.

Припремио: **Жељко Ђекић**

У БЕОГРАДУ ОДРЖАНА VII ГОДИШЊА КОНФЕРЕНЦИЈА УНИЈЕ -
САВЕЗА УДРУЖЕЊА ИРЛ СА КИМ ПОД НАЗИВОМ

ПОТРЕБЕ ИНТЕРНО РАСЕЉЕНИХ ЛИЦА - ДАНАС

Ошварајући конференцију Бранислав Скробоња, председник Ујравног одбора Уније, пошто је поздравео све учеснике и госте, позабавио се, како је сам рекао оним што најбоље зна, а то су бројке.

НА УСЛУЗИ РАСЕЉЕНИМ

БРОЈКЕ

Истакао је да је добро што би на Космету требало да се одржи попис јер нико нема поуздане податке колико људи тренутно тамо живи и да је варијација од 30 процената ван сваке толеранције. Осврнуо се и на разлику о броју евидентираних расељених лица између Комесаријата за избеглице и UNHCR-а, где ови први кажу да ИРЛ има око 210 000, а UNHCR располаже бројком од пет хиљада мање.

Када је упоредио број расељених и оних који су се вратили, Скробоња је рекао да је разлика огромна, а да се ни поуздан број повратника не зна, односно да нико није успоставио тачну евиденцију.

У различите регионе вратило се негде око 20 хиљада људи, од тога у Приштински око шест, колико и у Пећки регион, Гњилански око 4 хиљаде, док је убедљиво најмањи број повратника забележен у Призренском региону, две хиљаде. Завршавајући своје излагање,

Уводничари на конференцији

Скробоња је поново изразио разлику у броју повратника између бројки који презентују међународне организације 21 584, док званични органи Србије сматрају да се вратило нешто више од тринаест хиљада људи, истичући да због свега наведеног поздравља акцију UNHCR-а, КИРС-а и Републичког завода за статистику о спровођењу анкете међу расељеним лицима.

“Ми никада не кажемо да има тачно 205 хиљада расељених лица и зато заговарамо овакво једно истраживање које Комесаријат у сарадњи са Заводом за статистику спроводи ове године. Пре свега, овај пилот програм је и концепиран да би се дефинисале потребе расељених, како би се дошло

до неког решења које им се може понудити. Информисана сам да ће након овог форума бити одржан један састанак о овом истраживању и ја једва чекам да чујем те податке, који ће нам, надам се, дати стварну процену коју су потребе расељених лица у Србији. Такође, ти ће нам подаци помоћи у томе шта бисмо могли још да урадимо, како да заинтересованим повратницима омогућимо одређену помоћ да се врате у места свог порекла или да им помогнемо да имају једно трајно решење у местима расељења”, рекла је, у свом излагању, **Џун Ширато**, шефица Одељења за правну заштиту избеглица у Представништву UNHCR-а у Србији. Током 2010. године, UNHCR је помогао оним ИРЛ која су желела да се врате, а своју помоћ пружио је и онима који су изразили жељу да остану у местима где се тренутно налазе. Та помоћ се огледала у стамбеном збрињавању, економском оснаживању, пружању правне помоћи за добијање докумената и многим другим сферама. То ће се наставити и у 2011. години и надамо се да ће следећа година бити успешна за све нас”, закључила је Џун Ширато.

ПОТРЕБЕ ИРЛ У ВЕЗИ СА ПОВРАТКОМ

Славица Милуновић, на почетку своје презентације дала је табеларни преглед броја ИРЛ и повратника у последњих једанаест година. Из овог прегледа видљиво је да је број повратника био много већи првих година након егзодуса, него што је време касније одмицало. Милуновићева је навела да разлог лошем повратку, осим безбедносне ситуације, треба тражити и у компликованим процедурама повратка. Посебно се осврнула на то да до 2003. године није било званичне процедуре за повратак и у том периоду вратило се највише људи. Потом је уведен Приручник за одржив повратак (меха-

низам радних група на општинском, регионалном и централном нивоу), затим 2006. године Ревидирани приручник за одржив повратак, по коме је омогућена релокација повратка, затим је 2007. године потписан Протокол о сарадњи, посредством UNHCR-а, али видљивијих резултата није било. Једнострано проглашење независности Косова готово је тотално зауставило повратак, а неки значајнији помак није направљен ни до данас, истакла је Славица Милуновић, наводећи да тренутно по подацима којима она располаже, број ИРЛ у централној Србији износи 205.099, а број повратника 19 623.

ПОДРШКА ПРОЦЕСУ ПОВРАТКА

Постоји ли, уопште, ефикасан процес повратка интерно расељених лица? Ко је овлашћен да враћа интерно расељена лица, а ко је одговоран за успешност тог процеса у складу са међународно признатим стандардима? На чему се тренутно базира повратак интерно расељених лица, на поштовању људских права или на политичким трендовима? - само су нека од питања које је у току презентације поставила Славица Милуновић. Понудила је и конкретне одговоре.

“Максимална подршка институција које су надлежне за повратак расељених лица на Косово и Метохију и на српској и на албанској страни су неопходне, ако се заиста жели бољи повратак. Наравно да у овом процесу треба веће и одговорније укључивање међународних субјеката, али и дефинисање одговорности и рокова као и мониторинг испуњавања обавеза у вези са стварањем амбијента за слободан и одржив повратак ИРЛ (косовска страна).

Елиминисање политичких утицаја на процес повратка, транспарентност у раду, периодични извештаји у току године, изношење постигнутог кроз медије и обезбеђивање финансијских средстава су неопходне компоненте које треба испунити да би процес повратка поново заживео”, закључила је на крају Славица Милуновић.

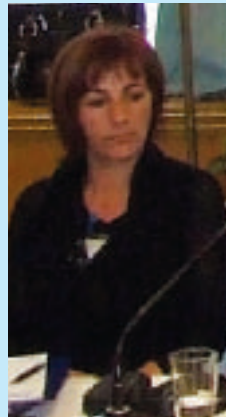
КОНКРЕТНИ РЕЗУЛТАТИ

Ивана Милановић Ђукић, регионални менаџер програма Данског савета за избеглице (ДСИ) говорила је о постигнутим резултатима и активностима ове организације.

“ДСИ на Косову има два програма. Један је пројекат повратка и реинтеграција (RRK II), а други повратак у град Призрен. RRK II је наставак RRK I пројекта и почео је да се имплементира у августу 2009. године. Планирано је за 24 месеца да се врати и реинтегрише 210 породица и он је финансиран од стране ЕУ. Састоји се од три компоненте. Реконструкције кућа, економског оснаживања и изградње капацитета власти на КиМ. До сада су селек-

ПОШТОВАТИ ПРИЦИПЕ УН ЗА ИРЛ

У свом излагању, Славица Милуновић, уводничар у тему Потребне ИРЛ у вези са повратком, поменула је Водеће принципе Уједињених нација за ИРЛ и посебно је истакла Принцип 28:

1. Компоненте власти имају примарну дужност и одговорност да створе услове, као и да обезбеде средства, која омогућавају ИРЛ да се врате добровољно, сигурно и достојанствено њиховим кућама у места ранијег боравка

или да се населе добровољно у други део земље. Те власти ће настојати да олакшају реинтеграцију враћених или насељених интерно расељених лица.

2. Треба да буду учињени посебни напори, како би се осигурало пуно учешће интерно расељених лица у планирању и вођењу њиховог повратка или насељавања и реинтеграције.

Милуновићева је истакла да када би се ти принципи заиста спроводили, повратак на Косово и Метохију би био много већи од досадашњег.

товане 192 породице, 79 у Клини, 29 у Ораховцу, 29 у Обилићу и 55 у Урошевцу, дакле, у општинама где се спроводи пројекат RRK II. До сада је завршено 109 кућа, а 16 је у процесу реконструкције. Укупно 125 носилаца породичних домаћинстава се тренутно налазе на КиМ. До данас је њих 76 добило комплетну помоћ, а за 33-оје је планирано да добију комплетну помоћ до краја године. У наредним недељама се планира социјална процена за општину Ораховац где ће се обићи око 60 породица. Следеће недеље планиран је повратак 10 породица у Дугоњево”, навела је таксативно активности ДСИ-а Ивана Милановић Ђукић, додајући да су се повратници посредством ДСИ вратили у Клину, Долац, Гребник, Будисавце, Урошевац, Доње и Горње Неродимље, Стојковић, Ораховац град, Велику Хочу и у Обилић град.

“Поред овог ДСИ Косово и ДСИ Србија са удружењем “Свети Спас” спроводи пројекат повратка у Призрен град. Британска амбасада финансира овај пројекат, а очекује се да се 10 породица врати у Пантелију, а 10 у остале делове града. Треба да се уради и социјална процена лица који су заинтересована да се врате у Поткаљају”, рекла је Милановић Ђукић, наводећи још да је током године ДСИ организовао 38 “иди-види” посете за преко 400 расељених лица, да је информисано преко 450 расељених лица у Србији преко “иди-информиши” посета и састанака на којима су долазили представници косовских институција власти. Такође, одржане су 43 Општинске радне групе, а они који желе да се врате, шире информације могу добити у канцеларијама Данског савета.

ДИНАМИЧНА ДИСКУСИЈА

Златко Маврић у свом излагању, на доста емотиван начин, изнео је проблеме са којима се сурећу повратници, али и они који су остали на Косову и Метохији. Навео је да је тим људима неопходна механизација, да они не траже хуманитарну помоћ, него да желе да раде и да од тог свог рада живе.

Учесници и ђосћи конференције

“Време ради против нас. После ће неко само констатовати да људи неће да се врате и тиме покушати да пресече овај процес. Па како ће да се врате кад су овде 12 година? Сувише мало подржавамо идеју о одрживом повратку. Ми морамо да овим људима, који су са КиМ дошли на овај скуп овде, да пружимо неку наду, јер је неспорна чињеница да нашим људима треба пуно више помоћи, него што смо то радили до сада”, рекао је Маврић и додао да се доле људима морају обезбедити веће количине огревног дрвета, сетвеног материјала, али и пружити конкретнија помоћ у одрживом повратку.

У истом тону одговорио му је **Бранислав Ристић**, помоћник министра за КиМ. Навео је да је сетвени материјал стигао на време, да је механизација каснила десетак дана и да је ове године засејано преко 1200 хектара пшенице и јечма. Рекао је такође да запослени на КиМ примају 150 посто примања, да се преко милијарду динара укупно издваја за сва социјална давања за КиМ и да је најлакше констатовати да Република Србија не чини ништа за своје људе.

“На КиМ је запослено 26 хиљада људи који примају 150 посто увећану плату, 21 хиљада лица налази се на бироу за запошљавање и примају привремене накнаде у износу од 11 300 динара. Јесте огроман проблем слобода кретања, али мислим да се у централној Србији живи много теже, ако говоримо искључиво о егзистенцијалним стварима, закључуио је Ристић, додајући да би му било драго да чује и неку критику и на рачун UNHCR, ДСИ и других чиниоца који раде на процесу повратка и економске одрживости, јер са грантовима од хиљаду евра тешко било шта може да се започне на КиМ.

РЕЧ ПОВРАТНИКА

Наташа Вујовић из удружења Божур, истакла је да је пре неки дан била на простору клинске општине у оквиру пројекта које Унија спроводи са Министарством за КиМ. Истакла је да ситуација није толико лоша, да већина људи прима и минималац и повратничку помоћ.

“Слажем се са Златком да треба да се упуте критике на све адресе, ако нешто није урађено, а обећано је. Али ја користим прилику да похвалим Министарство за КиМ за помоћ коју пружа општини Клина, и материјалну и новчану. Требало би увећати средства и побољшати услове за унапређење пољопривреде. Хтео бих да нагласим и помоћ цркве поготово у храни и механизацији”, истакао је **Божидар Шарковић**, повратник у Долац, наводећи да су UNHCR Косово и Министарство за заједнице и повратак увели преоштре критеријуме за повратак људи и између осталог зато је број оних који су се вратили веома мали.

Весна Маликовић, повратница у Србобран, село поред Истока, замерила је UNHCR-у што, како је рекла, нема довољно добар контакт са људима на терену, па до њих често стижу дезинформације.

“То се, пре свега, односи на процес регистрације, где је речено да ће људи за 60 дана добити одговоре да ли могу да се врате или не. Често ти одговори не стижу, а људи дођу доле и на крају смештај добијају у шаторима. Човек дође доле и тражи кућу. Ко ће дати новац за њу?“, запитала је Весна Маликовић.

Она каже да су у крају из кога долази засејали 350 хектара пшенице, шест хектара јагода и да су веома добро организовани.

ПРОБЛЕМИ

Што се тиче повратника наша највећа голгота су Жач и Драгољевац. Изградња кућа је при крају. Има доста помоћи и с једне и с друге стране. Ми морамо да похвалимо и министра **Рашића** без кога би тешко био остварив повратак у Жач, Драгољевац и Мужевине. Са српске стране смо веома добро организовани, свако прима дечији додатак и друге принадлежности које је поменуо и Бранислав Ристић. Има бирократије, има много опструкција, а представнике UNHCR-а бих запитала што даље. Приручник за 2010. годину готово ником није доступан, па га самим тим нико и не поштује. Зашто?

“Да није Србије ми не бисмо могли да опстанемо доле. Свако домаћинство добија 14 хиљада по хектару, плус сетвени материјал, ђубриво, саднице, пакете хране. Слажем се да више пажње треба обратити повратку, јер локална заједница не признаје регистрацију UNHCR и ни један предлог неће да разматра”, рекао је, у својој дискусији, **Дејан Богићевић**, представник села Благача.

ОДГОВОРИ

Мирјана Здравковић из теренске канцеларије UNHCR-а у Краљеви, покушала је да објасни одређене

неспоразуме везане за регистрацију повратника.

“Информације о регистрацији које ми добијамо од наших колега са Косова, који су такође упућени у овај процес, говоре да су локалне институције и Министарство за заједнице и повратак добро упућени у овај процес. Рекло би се на осову свега изреченог да општине не прихватају ову регистрацију UNHCR-а, ипак, ту се ради о нечем другом. А то је да

свака општина и ми имамо одређена искуства и покушавамо да се боримо против неких неправилности које су се до сада дешавале. Због тога они и не региструју људе, ако су се они већ сами раније обратили општинама на Косову директно. Такав случај имамо у општинама Пећ и Исток. У другим општинама, ако расељено лице покуша доле да се пријави за повратак, они их обавезно увек враћају да се региструју у место расељеништва у Србији. Ми смо против тога, јер сматрамо да је важно где људи желе да се врате и да је у крајњем случају важно да су дошли, небитно где су се пријавили”, рекла је Мирјана Здравковић, настављајући са објашњењима.

“Ми након регистрације добијамо информације о повратку, пошто се обићу куће повратника, које су углавном срушене до темеља. Ту повратну информа-

цију, треба да људи добију писмено, како би знали у каквом се стању налази њихова имовина. Од тренутка када је потврђен повратак, у року од 30 дана, UNHCR може да обезбеди транспорт и ми то радимо. Сам смештај под шаторима није се баш показао добрим, јер неки људи су променили три годишња доба живећи у њима. Једино што желим још да истакнем је и то да се UNHCR обавезао да ће у наредних шест месеци помоћи повратницима у храни и хигијенским пакетима и ми и то чинимо, истакла је Мирјана Здравковић, још једном напоменувши да право на повратак имају сви, али право на добијање реконструкције и хуманитарне помоћи немају.

УНАПРЕЂЕЊЕ ЖИВОТНИХ УСЛОВА

Други део конференције тематски је био усмерен на потребе расељених лица везане за унапређење животних услова.

Уводничари у овом делу Конференције су били **Владимир Цуцић**, комесар за избеглице и **Доста Палић**, члан Управног одбора Уније. И овај део скупа имао је изузетан значај, а због обима текста о овом делу шире ћемо писати у наредном броју Унија-ИНФО.

На самом крају Конференције **Богдан Меанџија**, извршни секретар Уније, упознао је присутне са плановима Уније за наредну годину.

Текст и фотографије: **Жељко Ђекић**

НАЈУСПЕШНИЈИ СПОНТАНИ ПОВРАТАК!?

Бранислав Ристић, помоћник министра за Косово и Метохију, говорио је о резултатима постигнутим у овој и плановима за наредну годину. У уводној речи, истакао је да га радује чињеница што су Конференције Уније постале форум на коме се сваке године своде рачуни шта је по питању повратка урађено, а шта није.

“Ове године на простор КиМ, вратило се 610 лица из свих етничких заједница, од којих је њих само 39 враћено по концепту регистрације, што износи веома мали проценат, ако се узме у обзир да је укупно регистровано преко 1000 корисника који су изразили жељу да се безусловно врате на просторе КиМ. Забринутост за безбедност свакако је најзначајнији појединачни фактор који негативно утиче на број повратника. Посебно бих се осврнуо на повратак у село Жач где су се дешавали константни напади на повратнике, од вербалних до физичких, а посебно бих истакао оружане нападе на транзитну кућу и шаторе у којима су повратници били смештени”, навео је Бранислав Ристић, додајући да је део представника привремених институција свесно вршио опструкцију повратка.

“Повратак у урбане средине потпуно је онемогућен, а припадници српске заједнице који живе у градовима представљају миноран број (Приштина 42, Ђаковица 4, Пећ 26, Призрен 21, Исток 8...). Углавном се збрињавају спонтани повратници, односно они који су се самоорганизовали и тако вратили на КиМ. Чињеница да је у последњих десет година управо овакав повратак био највећи свакако представља врхунски апсурд”, нагласио је Ристић.

Као један од приоритета у раду Министарства за КиМ везан за повратак истакао је помоћ повратницима у виду новчаних средстава, основних животних намирница, опремање кућа покућством, помоћ у сетвеном материјалу, пољопривредној механизацији и алаткама. Обезбеђене су и грађевинске парцеле и покренути поступци изградње четири стамбене зграде са 36 станова у Прилужју и Штрпцу, где је изградња почела, те Косовској Каменици и Звечану, где тек треба да почне.

Ристић је изнео и планове Министарства за наредну годину, које ћемо због опширности, објавити у наредном броју Унија ИНФО.

СРЕДСТВА НАМЕЊЕНА ИНТЕГРАЦИЈИ ИЗБЕГЛИЦА И ПОБОЉШАЊУ ЖИВОТНИХ УСЛОВА ИРЛ ДОБИЛО 59 ГРАДОВА И ОПШТИНА У СРБИЈИ

ПОДРШКА УПРКОС КРИЗИ

Пошћпредседник Владе за социјалну политику и друштвене делатности др Јован Кркобабић, у присуству представника међународне заједнице, свечано је, председницима општина и градоначелницима 59 општина/градова у Републици Србији, уручио Решења о ислаји новчане помоћи намењене интеграцији избеглица и побољшавању животних услова интерно расељених лица.

Свечаности поводом уручивања Решења присуствовали су **Едуардо Арболеда**, шеф Представништва УНХСР-а у Републици Србији, **Адриано Мартинс**, заменик шефа Делегације Европске уније у Републици Србији, господин **Томас Мур**, заменик шефа мисије ОЕБС-а, **Владимир Цуцић**, комесар за избеглице као и представници релевантних институција Републике Србије, АП Војводине и локалних самоуправа.

СРЕДСТВА

Опредељена средства, у износу од 600.000 евра, издвојена из буџета РС, обезбедиће куповину 120 пакета грађевинског материјала за завршетак започетог и адаптацију неадекватног стамбеног објекта и доделу 145 пакета за економско оснаживање избеглих и интерно расељених лица.

Издвојена средства представљају пету траншу новчане помоћи издвојене у циљу пружања подршке оним општинама и градовима које су се активно укључиле у решавање проблема избеглих и интерно расељених лица на својој територији. Комесаријат за избеглице РС је, из буџета Републике Србије, у протекле три године издвојио средства у износу од 4,1 милиона евра, којима је обезбеђена куповина 920 пакета грађевинског материјала и донација 495 пакета за економско оснаживање.

ПОДРШКА

“И у тренуцима рецесије и тешке економске кризе која је захватила читав свет, Влада Републике Србије је остала дубоко посвећена обезбеђивању достојанствених услова живота за најугорженије категорије својих грађана у које свакако спадају избегла и интерно расељена лица”, изјавио је **др Кркобабић** и додао да ће Република Србија, свим расположивим средствима, наставити да подржава напоре локалних самоуправа у процесима интеграције избеглих и побољшавању животних услова интерно расељених лица.

“Буџетом Републике Србије за наредну годину опредељена су додатна средства намењена избеглим и интерно расељеним лицима. Жеља нам је да, свима онима којима је то потребно обезбедимо достојанствене услове живота и веома сам срећан што смо током ове године успели да обезбедимо кров над главом 1.789 породица избеглих и интерно расељених лица”.

“Током мандата ове Владе, обезбеђено је решавање стамбеног питања и економско оснаживање 5.564 породице. Велику захвалност за постигнуте резултате дугујемо, како нашим партнерима Делегацији Европске уније у РС, Високом комесаријату УН-а за избеглице, Организацији за европску безбедност и сарадњу, тако и данас присутним представницима локалних самоуправа. Све општине и градови којима данас додељујемо средства, издвојиле су из својих буџета 10% вредности опредељених средстава, што указује на добру сарадњу институција РС и локалне самоуправе и спремност свих релевантних субјеката да окончају продужену избегличку и расељеничку ситуацију”, изјавио је потпредседник Владе.

НОВИ ПРИСТУП

Представници међународних институција најавили су да ће наставити да пружају подршку и помоћ Србији у решавању избегличког питања и затварању тог историјског поглавља.

“Решавање ових проблема на локалном нивоу је прави приступ, пошто локалне заједнице имају најбољи увид у проблеме њиховог становништва”, поручио је представник Високог комесаријата УН за избеглице (UNHCR) Едуардо Арболеда.

Заменик шефа делегације ЕУ у Србији Адриано Мартинс подсетио је да је Унија са 60 милиона евра помогла Србији да реши избегличко питање и најавио да ће се наставити подршка у решавању стамбених проблема избеглих и расељених.

Заменик шефа Мисије ОЕБС-а у Србији Томас Мур указао је да у решавању избегличког проблема треба да учествује цео регион.

ЗАХВАЛНОСТ

Комесар за избеглице, Владимир Цуцић, се захвалио представницима међународне заједнице и локалне самоуправе и нагласио да су као приоритети, у наредној години, означени затварање колективних центара уз обезбеђивање трајних и одрживих решења за корис-

нике истих, спровођење активности на плану остваривања припадајућих права избеглица у земљама порекла, решавање стамбеног питања избеглих и интерно расељених лица као и њихово економско оснаживање.

Председник београдске општине Палилула **Данило Башић** навео је да ће та општина, поред добијене помоћи, уложити још 800.000 динара, како би се помогло избеглим и расељеним лицима, којих, према његовим речима, у тој општини има око пет хиљада.

Инфо служба КИРС-а

СОЦИЈАЛНО СТАНОВАЊЕ ЗА ИЗБЕГЛЕ И РАСЕЉЕНЕ У ЗАШТИЋЕНИМ УСЛОВИМА ДВАДЕСЕТ СТАНОВА У БЕОГРАДУ

Почетком децембра у просторијама Скупштине Града Београда, потписан је Меморандум о разумевању и сарадњи на реализацији пројекта изградње 20 стамбених јединица за социјално становање у заштићеним условима. Станови величине 22 до 55 m², намењени су решавању стамбеног питања избеглих и интерно расељених лица смештених у колективним центрима у Београду.

Драган Ђилас, градоначелник Београда, **Владимир Цуцић**, комесар за избеглице Републике Србије, **Снежана Стошковић**, директорка Градског центра за социјални рад и **Едуардо Арболеда**, шеф Представништва UNHCR-а у Србији, потписали су 1. децембра Меморандум о разумевању за изградњу објеката у оквиру програма Социјалног становања у заштићеним условима који финансира Биро за популације, избеглице и миграције Владе Сједињених Америчких Држава.

Први објекат овакве врсте од 20 стамбених јединица за избегла и расељена лица који ће бити изграђен у Београду, реализује се у складу са Националном стратегијом за решавање проблема избеглица и интерно расељених лица. Овај програм је такође у складу са напорима Владе Републике Србије да затвори колективне центре и побољша животне услове избеглица и интерно расељених лица у Србији.

Главни заговорач овог пројекта, који ће имплементирати UNHCR и НВО Хаузинг центар - Центар за унапређење становања социјално угрожених група, био је **Хуманитарни фонд Ана и Владе Дивац**.

Информативна служба Представништва UNHCR-а Србија

У ЦЕНТРУ ПРИЗРЕНА НАСТАВЉЕНО МАРКИРАЊЕ ТЕРЕНА

ГРАДЕ СЕ ЈОШ ЧЕТИРИ КУЋЕ

У другој половини децембра још четири породице, захваљујући подршци Бриџанске владе, Данског савета за избеглице (ДСИ) и Удружења Свети Спас, посетиле су Призрен и стручним екипама Данског савета за избеглице (ДСИ-а) показале где се налазе њихове куће и где се налазе границе њиховог имања. Уз стручну подршку сарадника ДСИ-а, наредних дана ће се ошпочети рађивање терена, а почетком јануара 2011. године, уколико временске прилике дозволе градњу, још четири породице ће се стално враћати у Призрен.

НЕСТВАРНА ПАНОРАМА

Повратници су у Призрен стигли у касним вечерњим сатима, али их то није омело да после 23 сата оду до цркве Светог Спаса и одозго се диве Призрену ноћу, одевеном у празнично рухо. Покушали су да фотографским апаратом трајно забележе те незаборавне тренутке, међутим, показало се да ни једна фотографија не може да дочара лепоту и чари онога што

су на лицу места доживели.

Иако су у време посете снег и хладноћа оковали Призрен, видљиво је било расположење повратника којима се након више година ипак остварила жеља да нас-

таве живот у својим новим кућама, са старим и новим комшијама. Обиласку кућа и комшија, поред повратника, представника DSI-а и Светог Спаса, присуствовали су и два потпредседника општине Призрен, координатор Канцеларије за заједнице и повратак, представници UNHCR-а и других локалних организација.

СОЛИДАРНОСТ

Повратници су се највише задржали поред кућа код којих је изградња почела и уверили се у добар квалитет градње. Иако скоро започете, две куће су већ биле под првом плочом. Међу повратницима се нашла и породица **Мајмаревић** која је имала прилику да посети своју кућу и упозна се са узурпаторима. Колико год је било тешко сузбити емоције након онога што су видели шта је учињено са њиховом кућом, људскост је превладала. **Неда Мајмаревић**, власница узурпираних и јако оштећених кућа, захтевала је да се прво реши питање смештаја узурпатора па да се тек онда крене са узурпацијом њихове куће. Ни у једном тренутку Мајмаревићи нису осуђивали социјално угрожену породицу која је склониште нашла под њиховим кровом.

УЗ КАФУ И ЧАЈ

Након обиласка кућа, многобројна екипа састављена од повратника, представника општине Призрен,

локалних и међународних невладиних организација, на позив потпредседника општине Призрен, нашла се у оближњем кафићу, на кафи и чају. Призренци повратници овога пута нису имали прилику да попију турску кафу. Кажу, нико је више не кува. Нуди се капућино, макијато, нес, али не и турска кафа. Уз кафу и срдачну атмосферу представници општине Призрен су хтели да се информишу о озбиљности намера повратника када је у питању одржив повратак. Интересовало их је ко ће се од чланова породице вратити и чиме мисле да се баве.

Ружди Реџа, потпредседник општине је на захтев Мајмаревића, да се реши статус породице која се налази у њиховој кући, у шали констатовао да на тај начин Мајмаревићи никада неће да се врате уколико чекају да се свима реши проблем, већ да треба да се усредсреде на решавање свог проблема.

ОЛАКШИЦЕ ЗА ПОВРАТНИКЕ

Реџа је указао да општина жели праве повратнике који су спремни да живе у постојећим условима, а да је

локална заједница спремна да им изађе у сусрет на више начина, како би им олакшала живот. Једна од погодности је ослобађање од плаћања пореза и комуналија (за утрошену електричну енергију, воду и друго), али и у омогућавању покретања бизниса за оне који могу да привређују. Током разговара, од више повратника је добијано уверавање да су на повратак спремни и млађи чланови њихових породица те да се надају да ће појединци моћи да нађу и запослење. Реџа се сложио да ће појединце бити могуће запослити, јер статут општине предвиђа да се процентуално запосли одређени број Срба, те да ће бити посла и у самој општини. Навео је да ће повратници морати да се задовоље примањима која су више него симболична, око 120 еура, колико износе просечне општинске плате.

Након веома пријатног разговора повратници су се растали од призренских званичника уз наду да ће се веома брзо вратити и надзирати градњу својих кућа.

Текст и фотографије. **Златко Маврић**

БЛАГАЧА ПОВРАТНИЧКО СЕЛО У ОПШТИНИ ИСТОК

Пројекат повраћка почео је још давне 2003. године, а тек након усвајања концептне документације 2005. године, средствима града Москве, овде је изграђено 25 кућа. После штога, програмом РПК обухваћена је обнова још пет кућа у засеку Перовићи, који се налази на узвишеници изнад села, иако да сада у Благачи, од укупно изграђених шездесет кућа, двадесетак је стално настањено. Власници осталих десет долазе само повремено. Мештани се баве пољопривредом и стоочарством. Захваљујући донацији манастира Високи Дечани изграђено је 12 шпала, а већина повратника добила је стоку, углавном краве и овце. Ови људи су по повраћку почели редовно да сеју пшеницу и остале пољопривредне културе, што се испоставило исплаћивим, а најбољи кувци житових производа су Албанци, у најкраћим цршама, покушао је да нас упозна са својим селом, Дејан Божићевић, његов представник.

СТОЧАРСТВО И ПОЉОПРИВРЕДА ОСНОВ ОПСТАЈКА

До Благаче није тешко доћи. Идући добрим асфалтним путем од Клине, на неколико стотина метара пре Ђураковца, налази се сеоско гробље и у оквиру њега срушени остаци тамошње цркве. С друге стране пута виде се црвени кровови новоизграђених повратничких кућа до којих се брзо стиже, истини за вољу, излоканим сеоским путем. Код првих кућа у Благачи нас је дочекао представник села, а мало по мало почели су да из оближњих кућа излазе и остали мештани.

ПОВРАТАК ПРОТЕКАО БЕЗ ПРОБЛЕМА

И док се мештани окупљају ми започињемо разговор са нашим домаћином **Дејаном** о текућим проблемима са којим се сусрећу повратници у ово село. Као и у већини других повратничких заједница, следило је неизбежно питање, каква је безбедност и слобода кретања? Признајемо да смо помало били затечени одговором.

«Од првог дана нисмо имали већих проблема са албанском заједницом. Требало нам је мало времена да их одвикнемо да своју стоку не чувају више на нашој земљи, а након тога смо, условно речено, брзо ослободили своје њиве и пашњаке. Почели смо да их обрађујемо и нико нам није сметао у нашем послу. Временом људи су постали све слободнији, а ваљда су и Албанци поново почели да се навикавају на нас, тако да данас слободно можемо да одемо до Ђураковца, Истока, Пећи. Ево ја возим кола са чачанским таблицама и због тога ми, бар за сада, нико није правио проблем»,

прича нам Дејан иначе по струци ветеринар, тренутно запослен у локалним органима српске општине Исток са седиштем у Осојанима.

Од њега сазнајемо да је пре месец и по дана почела изградња три куће у Ђураковцу и да за наредну годину очекују пројекте за изградњу још кућа, јер има заинтересованих за повратак.

ПОМОЋ МИНИСТАРСТВА ЗА КИМ

Испред кућа где причамо налази се велика гомила огревног дрвета. Дејан истиче да је то помоћ која сваке године стиже од Министарства за Косово и Метохију, а осим дрва од наведеног министарства село редовно добија и репро материјал и семе за сетву. Каже да су имали два трактора, један добијен од манастира Високи

У разговору са мештанима Благаче

РЕПОРТАЖА

Дечани, а други од Координационог центра. Нажалост, овај други им је пре два месеца украден тако да не стигну да обраде све расположиве оранице.

“Већином се бавимо пољопривредом и сточарством и то нам за сада добро иде. Недостаје механизација, али имамо обећање од Министарства за КиМ, да би на пролеће и то требало да добијемо. Сваке године само овај засеок засеје 50 хектара пшенице. Имамо доста и њива под детелином тако да продајемо и сено, а што се откупа тиче ни ту није проблем јер све наше вишкове откупљују Албанци. Једини проблем тренутно представљају путеви. Доста су уништени, а нису поправљани од када смо ми морали да одемо одавде, тако да нам је приоритет да се на том плану уради нешто. Лакше би се стизало и до њива, али и до кућа. И сами сте видели да се до нас тешко долази сада кад још нема снега, а можете мислити како ће бити касније, када отуда завее”, наставља Богићевић, додајући да има одређених пројеката где би људи могли да се запосле у оквиру малих предузећа, али да ће о томе говорити тек онда када ови планови буду извесни.

НЕДОСТАЈУ МЛАДИ

Житељи Благаче су пре рата били запослени у државним органима, разним предузећима и другим установама, а сточарство и пољопривреда су им били допунска делатност. Сада ће од тога морати да живе, наставља Дејан Богићевић док крећемо у обилазак села. Застајујући на једној од њива каже нам да има још

ЈОЛИЋИ ИЗУЗЕТАК

Из Благаче је и **Милош Јолић**. Њега смо затекли како помаже својим сународницима у Жачу око поправке плугова за трактор. Питали смо га како је?

«Иде некако, котрља се. Ради се, мора да обрађујемо земљу, има је хвала богу. Само нема нас довољно да је обрадимо, а немамо ни довољно механизације. Вредан је овде народ, ако све буде у реду поново ћемо ми да хранимо овај крај са брашном. Вратио сам се пре три године. Ту сам са женом, децом и са оцем. Бавим се земљом, друго ми не преостаје. Тамо у Чачку, где сам био видео сам да нема вајде. Тешко је бити на туђем. Ове године сам посадио скоро 18 хектара пшенице и јечма. Сад не знам за тржиште, надамо се бољој цени, него ове године», прича о разлозима повратка Милош.

«Једно дете ми има седам, друго пет, а треће две и по године. Ако нађем превоз возићемо их у Осојане у школу, ако не видећемо. Шалим се, неће остати на улици, само нек су жива и здрава. Што се тиче безбедности, сада нас тренутно нико не дира нити нас угрожава. Идемо да купујемо код Албанаца и добро нас примају», закључује Милош, наводећи још једном да је најгоре да се ништа не ради, јер ако будеш чекао да ти неко нешто донесе, онда нећеш имати ни шта да једеш.

Радисав Милићевић

планова, али и пројеката који се већ спроводе.

“Ради се о садњи малина, као и белог лука. Семе смо добили од државе Србије. За пролећну сетву планирамо да посејемо кукуруз, ту ће бити и кромпира, а имамо доста њива са стране које још увек не можемо да обрађујемо. Тражили смо семе детелине и надам се да ће нам и то одобрити за пролећну стеву”, наводи Дејан.

Оно што је ипак највећи проблем овде, гледајући сељане које смо сретали, то је мали број младих. Са тим се слаже и наш саговорник.

“Тачно је, младих нажалост нема или их је мали број. Можда само две породице. Пре рата је било доста становника млађе полупације. То су била деца, а они су сада пунолетни. Посла за њих нема. Раде по Србији, углавном на грађевини. Зато поново истичем, када би био неки погон, нека мала привреда, вратили би се и млади и деца. Сви ти млађи људи створили су своје породице и имају по троје, четворо деце. Кад би се вратили село би оживело. Ако се створе неки бољи услови, ако буде посла и проради нека производња, млади би се верујем вратили, али то мора да буде што пре, јер је и онако сувише времена прошло”, закључује Богићевић, додајући да је то остварљиво само уз помоћ државе и међународне заједнице.

НА СТАРИМА СЕЛО ОСТАЈЕ

Разговор настављамо са **Милојем Перовићем** и **Радисавом Милићевићем**.

Милоја је ратни вихор однео до Београда. Након што су се створили какви такви услови он се са супругом међу првима вратио. Деца остала у главном граду. Нашла посао, искрено речено, не враћа им се овде. Не дира га нико каже, кућа му обновљена, односно само један њен део. И превише за мене и жену, прича нам овај седамдесетогодишњи старац, некадашњи радник једног од тада многобројних предузећа у Пећи. Заслужио је и добио пензију. Пољопривредом се не бави, стигле године. Ипак, окућница није остала необрађена. Има лука, кромпира, паприке, а помогли су му остали мештани да засеје и пшеницу. Није хтео да узме краву

и овце. Штала му спаљена, а ни здравље га најбоље не служи.

« Све је добро до сада. Нити ме ко дира, нити кога дирам. Мирно седим овде. Стигла нам и дрва, можда је и могло који метар више по домаћинству, али поклону се у зубе не гледа », мудро ће овај човек који је у свом веку преживео доста тога. И много урадио, па ред је да се мало и одмори, а лепшег места од родне Благаче нема.

Наш други саговорник добио је и овце и краву. Крава се отелила, донела младо. Срећан је Радисав, слика се са њима као са најрођенијим. Болест супруге му представља највећи проблем, а велику срећу обилазак кћерки и унучића из оближњег Сувог Лукаваца.

ПОСЛА СЕ УВЕК НАЂЕ

“Откако смо дошли, од самог почетка да ти кажем право, супер смо били, бар до сада. Албанци нас не дирају, ту немамо проблема. Мало с почетка око стоке док смо је одбили, а сада је све у најбољем реду. Идемо код њих у продавницу, немаш другу. Дочекају те фино, а ако не знаш албански газда има свога тумача. Споразумемо се лепо”, прича нам Радисав, пре рата запослен као помоћни радник у школи.

Уз то, како нам рече, уредно је одржавао имање, а чим се вратио средио окућницу, искрчио забране и шибље, па зато данас може слободно да пусти своје овце без бојазни да могу негде да побегну. Мало га мучи болест жене, приликом наше посете била је смештена у болници у Краљеву, а још више, иако то неће да каже, то што му син и снаха са децом нису овде.

Тамо у Краљеву плаћају стан сто евра, а овде празна кућа. Кад би се запослио, вратио би се вероватно. Срећом ту су кћерке, обилазе га редовно.

Дејан Божићевић

А Радисаву није досадно, увек се за вредног човека нађе неки послити, а уз то треба опремати сваки дан краву, теле и шест оваца. Не сме стока да трпи. Још да му изграде шталу, јер ова привремена, у којој му је благо смештено, је склепана од дасака. Зима иде, биће им хладно, брижно ће Радисав.

Обрађује један хектар земље. Нема довољно механизације, а преко магистралног пута им се још не иде. Био би најсрећнији да добије фрезу, то би му било довољно за његово садашње имање

Милић Јолић

“Кад би хтео неко да нас послуша да нам да нешто мало помоћи да направим шталу, а фреза би ми много значила. Све бих сено ја сам могао да натоварим, дотерам, нико ми не би морао помагати. Гледајте ово брдо, то је било све зарасло, а ја, ја сам све то сам ручно радио очистио и гране пренео до куће. Углавном, задовољан сам, само једно ми фали. Да ми је жена здрава, па да је она ту сада самном, било би ми много лакше”, закључује Радисав, водећи нас да видимо његову краву и теле.

ПОГЛЕД НА БЛАГАЧУ

У међувремену нас Дејан пожуреје. Ускоро ће мрак, а он би желео да нам покаже и друге делове села. Путем се пењемо ка Перовића махали. Одозго се пружа прелеп поглед на Благачу и Ђураковац. Са једне стране њиве, са друге куће.

У средини седамдесетчетворогодишњи Милић Јолић са стадом оваца и овном предводником. Милић напред, овце у колони за њим. И он се вратио пре четири године. А шта би друго, каже.

“Научио сам овде. Ту сам порастао, живео, а ево сада и остарео. За мене овде није лоше. Са мном је жена, били су ми унуци и син из Београда. Мало ређе долазе, али добро је чујемо се, нек је здравља. Баба исто по староме, како ја кажем. Тако је, није ко ове младе. Имам струју, воду. Мало оваца дала ми црква из Дечана пре три године. Сад су ми дали краву, штале су ми направили, помогли су ми много. Све се изменило, ништа није као у старо доба. Раније је народ помагао цркву, сада нас црква помаже. Доћи ће време да и ми помогнемо цркву, само да мало замогнемо », прича нам онако у ходу Милић, журећи за овцама да не оду у неки забран.

А баш недалеко од оваца озима пшеница почела да избија из земље. Дејан је задовољан њеним развојем. Није било јаким мразева, тако да очекују добар род.

У сумрак напуштамо Благачу. Пале се светла у кућама. Она и дим из оцака најбоље откривају која је кућа настањена, а која није. Из села излазимо на асфалтни пут са друге стране, заокружујући Благачу и закључујући ову причу о њој и њеним сељанима.

Забележио : Милан Кончар
Фото :Златко Маврић

РЕПОРТЕРИ УНИЈА ИНФО ПОСЕТИЛИ РАСЕЉЕНА И ИЗБЕГЛА ЛИЦА У НОВОУСЕЉЕНОЈ ЗГРАДИ У ДОЉЕВЦУ КОД НИША

ИЗМЕЂУ ПОВРАТКА И ОСТАНКА

Након једанаест година боравка у колективном центру смештеном у некадашњим баракама грађевинског предузећа “Мостоградња” на дољевачкој пешчи, осам расељеничких, једна избежљичка и једна социјално уgroжена породица, уселили су у стамбене јединице у новосаграђеној згради у Дољевцу. Уз подршку Европске уније, Комесаријата за избежљике и оштећене Дољеваца, која је беслатно дала земљиште за изградњу зграде, НВО “Интерсос” била је извођач ових радова. Неколико месеци касније наша екипа посетила је станаре ове зграде и поразговарала са њима о условима становања, али и могућностима запошљања, повратка и другим сродним темама.

Долазећи из правца аутопута, на неких седамстотина метара од магистралног пута према Прокупљу, налази се центар Дољевца, једне од неразвијенијих општина у Србији. У самом центру града, поред Дома здравља и готово на самој обали реке Топлице, издваја се лепо изграђена бела зграда у којој у десет станова живи исто толики број породица.

СА РАЗНИХ СТРАНА

Улазећи у хол зграде, на поштанским сандучићима наилазимо на разна презимена. Андрејевић, Филиповић, Арсић, Јевтић, Златковић, Масникоса су само нека од њих.

И она на неки начин дају слику да овде живе људи које је ратни вихор у Дољевац донео са разних страна, од Крајине до Косова и Метохије. Сви они иза себе имају тежак пут и свако носи своје животне бремене, а до пре неколико месеци имали су и једно заједничко. Били су смештени у безусловним баракама грађевинског предузећа “Мостоградња”, где су, како су нам рекли, живеле читаве породице у једној просторији. О хигијени и санитарним чворовима да и не говоримо. Сусрет са новим становима за многе од њих је био нешто чега се ни у најлепшим сновима нису могли надати. А да нада умире последња, још једном су се уверили и они сами.

У поткровљу ове зграде живе две породице, једна домицилна, социјално угрожена из самог места и друга из Призрена. Покуцали смо на врата ове друге. Отворио нам је **Бранко Филиповић**, педесетогодишњи носилац овог породичног домаћинства.

ОСТВАРЕН САН

Бранко је до прогона имао кућу у Призрену у којој је живео са пет чланова породице. Са супругом Биљаном (41), сином Дејаном (19), ћерком Јеленом (16) и мајком Олгом (71), пуних једанаест година боравио је у колективном центру “Мостоградња” у бараци у, како нам рече, собици димензија три са три метра.

“Прелазак из колективног центра у нови стан од 55 квадратних метара за мене и моју породицу, било је нешто најлепше што се могло догодити. Сигурно да ћемо се тог 17. августа сви радо сећати. Покушали смо да га мало средимо и чини ми се да смо у томе успели”, прича нам Бранко док са њим седимо за столом у трпезарији.

Бранко нам каже да са новим комшијама има добар однос. У ствари већина њих се познају из старог смештаја у колективном центру.

“Небитно одакле смо, сви смо сличне муке прошли и заиста овде живимо у једним коректним, рекао бих, братским односима. Нема те силе која би нас могла посвађати”, надовезује се Бранко. И његова супруга, доносећи послужење нема речи са којима би изразила задовољство новим смештајем.

“Шта да вам кажем, нормално да нам је овде много боље и лепше и чистије, него у оним баракама. Живели

*Бранко Филиповић са Жељком Ђекићем,
уредником Унија ИНФО*

смо у заиста нехигијенским условима. Иако смо се трудили није могло ни да се очисти, ни да се опере. А о неким другим стварима не бих ни причала. Ћерка, данас ученица другог разреда средње школе, одрасла је у тим условима. Колико хигијена за њу значи илузорно је и говорити. Син није баш најбољег здравственог стања, а услови у којима смо живели му сигурно нису помогли да се то стање побољша”, наставља причу Бранкова супруга Биљана.

А ЗА ПЕСМУ КОМПЈУТЕР

Јелена Филиповић је ученица другог разреда Технолошко-прехранбене школе у Нишу. Дobar је ученик, чак , како рекоше њени родитељи, бољи него што су се надали, имајући у виду услове у којима је одрасла и учила школу.

Ипак, то јој није сметало да покаже још један дар. Таланат према поезији. Када је недавно удружење “Срећна породица” расписало конкурс за најлепшу песму о родном крају, ова марљива девојчица, више из знатижеље, послала је једну своју песму. А та песма посвећена родном граду, кога она баш и не памти много, донела јој је компјутер. Њени родитељи кажу да нису могли да опишу њену радост, када је чула ту вест. Колико због првог места, толико и због награде. Имајући у виду да је ова породица у то време још увек становала у колективном центру, била је то једна од ретких прилика да се на лицу ове девојчице јавио осмех. Данас компјутер стоји у њеној соби, а како рече њена мајка, у њега она и даље убацује песмице. Нажалост, не може да их шаље другима, јер нема интернет. Примања њених родитеља то јој не омогућују, јер многе су им ствари прече од тога. Што је и разумљиво. Можда неко ко прочита овај текст, а има могућност да помогне овој девојчици да ступи у везу са својим вршњацима, а уосталом посредством интернета и са целим светом, нека се јави нашој редакцији, да успоставимо контакт са овом породицом и заједнички урадимо једно добро дело.

ПРОБЛЕМ ЗАПОСЛЕЊЕ

Како се Призренац навикао на сасвим једно другачије поднебље и на другачији менталитет људи овде у околини Ниша, било је наше следеће питање.

“Морам да кажем, доста тешко. Ми, Призренци, имамо свој нагласак, другачији говор, ови овде опет свој. Менталитети су такође различити, али време све помири. У једанaset година живота овде, сложили смо се, нашли заједнички језик. Људи су нас, хвала богу, овде примили добро, иако је на почетку било доста тешко да се на све привикнеш”, одговара нам на постављено питање Бранко.

Највећи проблем свим становницима зграде представља то што немају шта да раде. Жене и имају посла, јер домаћинство то захтева од њих. Мушкарцима је теже. Филиповићи се некако сналазе, јер од минималца које ово двоје људи имају треба исхранити децу, сада плаћати и комуналије, али овај симпатични пар се не жали на то. Било је и тежих времена. Обоје су радили у призренским фирмама, навикли на обавезе.

“Били бисмо најсретнији када би могли добити неко запослење, да не живимо од социјале, од тог минималца од 8,5 хиљада динара. Из више разлога, нека је и само који динар плата више, осећао бих се вреднијим, кориснијим за ову зајеницу када бих нешто радио. Нажалост, свесни смо да и ови људи из Дољевца немају посла. Привреда не ради, све је стало. Тешко и они живе. Ником данас није лако”, трезвено ће Филиповић.

Зато Бранко слободно време најчешће проводи уз

реку Топлицу. Оде и до Мораве на пецање, а ако се нешто и улови направе, како он рече, заједничку скару. А обично, уз реку мисли крећу ка Призрену и тамошњој Бистрици.

ПОВРАТАК

“Оно што сваки Призренац и сваки човек који долази са простора Косова и Метохије жели је то да се једном тамо врати. Моја фамилија је стварно доста заинтересована за повратак у Призрен, то је ипак мој град. Моја руда, моје све. Вековима ту смо живели са свима, Албанцима, Турцима и муслиманима. Ма сви смо живели лепо. Међутим, имам проблема око повратка, пре свега око сређивања катастарских папира. Кућа јесте уништена, али то није проблем, обновиће се. Чујем да се и другима обнављају. Мој проблем састоји се у томе што се све имање још увек води на мог деду, а не на покојног оца. Ипак се надам да ће те ствари да се реше, па да се једног дана видимо у мојој кући у Призрену. То је најлепши град на Косову, престоница цара Душана, не само за мене, то и други кажу. То је феноменалан град са старим кућама, реком, мостовима...”, занео се за тренутак наш саговорник при помену роднога града.

Бранко је ишао у посету Призрену, а ту прилику није пропустила ни његова супруга.

“Кад год је Бранко ишао у Призрен ишла сам и ја с њим. Укупно једно 3-4 пута. Родни крај је родни крај. Лепо је овде у новом стану, не жалимо се, али ако би успели да обновимо кућу вратили бисмо се. Знамо да ни доле није лако, али шта је било, завршило се. Чини ми се да у разговорима које смо водили са нашим комшијама и они полаганом постају свесни тога. Сада, али ни раније, нити нас је ко дирао, нити нам је ко што рекао. Своја кућа је своја кућа и ништа не може да замени свој крај и своју кућу”, закључује Бранкова супруга.

ИМА И ГЊИЛАНАЦА

Пре скоро 12 година породица Златковић прогнана је из Новог Села код Гњилана. Од тада за њих почиње голгота. Потуцање по страћарама и баракама, до смештаја у колективни центар у Дољевцу. Без тоpline породичног дома, без личних ствари, у туђој одећи, туђем дому, у сопственој кожи, која под старе дане почиње да бива тесна. Данас у новом дому **Мирославе и Боривоја Златковића** мирише кафа. Намештај није најмодернији, али је најбољи који су имали до сада. У централну Србију су дошли у папучама и све до пре неколико месеци живели у колективном центру “Мостоградња” на дољевачкој петљи. Родили су се, кажу, по други пут и не би да се сећају прошлих дана и давне 1999. године.

На приче да ће трајно бити смештани у Сврљигу, Зајечару и ко зна где коначно је стављена тачка. Рекли су да из Дољевца неће нигде и да ће и крсну славу Петковдан овде славити. Обоје су у поодмаклим годинама па ће им нови стан добро доћи да проживе дане који су им остали. Чика Добривоје је 20 година радио као теренац

ЗБРИЊАВАЊЕ

у Биначкој Морави па добро познаје овај крај.

Мирослава каже да јој комшије у колективном центру нису веровале да ће руководство општине испунити обећање и обезбедити им трајни смештај, али да она никада није сумњала у то.

СИГУРНО СЕ ВРАЋАМ

Негован Атанасковић је такође из околине Гњилана. Дошао је у Дољевац 2004. године када се марта месеца догодио погром на Космету. Имао је тада два детета и жену. Сада је породица увећана за још једну бебу. Негован је млад и он, како рече, овде не види перспективу.

“Где сам се родио тамо бих се и вратио. У мој крај се враћају људи, сада су скоро сви тамо. Враћају се чак и неки који су отишли пре 15-20 година. Ситуација је сад мирна и створено је једно веће српско окружење. Знамо да ни тамо нема посла, али мислим да ћемо моћи да живимо од пољопривреде. Имамо много земље, тешко је од ње живети, али ако је добро обрађујеш зна она и те како да врати. Овде је највећи проблем посао и како сада ствари стоје ја нећу имати од чега да из-

На крају њосеће гошове сви станари изашли су да испраће нашу екипу и њоселе срећан пут на КиМ

државом породицу. Што се стана тиче, на то заиста немам примедби, али моја крајња жеља је да се ипак вратим на своје имање”, искрено ће Негован, који је добио задатак да одржава грејање у згради.

Док испред зграде причамо са Негованом, сакупљају се и остали станари и свако би од њих хтео још нешто да дода. Обавезе нам не дозвољавају, крећемо ка Косову и Метохији, још мало па ће мрак. Ипак на растанку обећавамо да ћемо поново да навратимо и забележимо још неку овакву или сличну занимљиву причу.

Забележио: **Жељко Ђекић**
Фото: **Златко Маврић**

**СРЕТЕНУ ЂОРОВИЋУ ИРЛ ИЗ ПРИШТИНЕ И ПОРЕД РЕШЕЊА О
ВРАЋАЊУ ИМОВИНЕ, ПРЕ ДВЕ ГОДИНЕ, НИЈЕ ОМОГУЋЕНО ДА
УЋЕ У ПОСЕД**

НЕЋУ ДА ПРОДАМ

“Пре скоро две године, тачније 2. марта 2009. године, издајо је решење Косовске имовинске агенције да је мој захтев усвојен и да ми се враћа пословна имовина у улици Косметских бригада бб у површини од 161 квадратни метар. Отишао сам двадесетак дана касније у Приштину, пописао решење и одмах поднео захтев за исељење узурпатора. Мој пословни простор до данас није исељен, иако су ме у међувремену питали да ли желим да га продам. Одбио сам јер нема пара које то могу да кује”, овим речима дочекао нас је Срећен Ђоровић, када смо по његовом позиву дошли да разговарамо о наведеном проблему.

Ђоровић је у Приштини имао приватно предузеће “Бецко” и са ДП “Беопетрол” склопио је купопродајни уговор о куповини овог пословног простора још давне 1995. године.

СВЕ ПО ЗАКОНУ

“Све је то верификовано, плаћени су порези на промет, као и све остало што је требало и наведени простор укњижен је на моје име. Од 66 хиљада предузећа у бившој Југославији моја фирма, регистрована за међународни транспорт и шпедицију, је заузимала 127 место по успешности. Имао сам 40 запослених, а од тога броја половина су били Албанци. Код мене ни једног момента ти радници нису били стављени у други план, за разлику од нас данас. Ни један од тих мојих радника и пријатеља нема снаге да пође са мном да ми помогне, као што бих ја њему помогао. Мало их и разумем, плаше се. Можда би они то и урадили, али не смеју. Ја се не плашим, идем сваке недеље доле, најмање двапут месечно. Не зависим од

тога доле, радимо ми и стварамо и овде, јер моја породица и ја се не стидимо ни једног посла. Зато ме мало боли то што сам ја толико доле живео, имао пријатеље, другаре, бојим се да то све није била заблуда”, на прву лопту ће Ђоровић.

ОДЛАЗАК ИЗ ПРИШТИНЕ

Из Приштине, тачније управо из тих просторија Ђоровић је отишао 21. јуна 1999. године.

“Сунчани брег је био раније заузет, а ја сам спавао у мојим просторијама и тада је код мене дошао један Албанац, мој пријатељ. Рекао ми је да се моје име спомиње по неким групама и пошто ми не жели ништа лоше, предложио је да одем из Приштине, уз напомену, ако буде боља ситуација да ће да ми јави да се вратим за десетак дана. Послушао сам га, упалио кола, купио неке компјутере и ставио енглеску заставу на њих и размишљао, ако ме зауставе, пошто причам перфектно албански, рећи ћу им да возим новинара. Тако се то и десило и ја сам отишао. Први пут сам сазнао крајем 1999. године, да су моје просторије заузете од стране једног дела њихове тајне службе. Касније сам отишао више пута до врата, али нисам могао да уђем. Онда су ми рекли да се та јединица негде 2000. расформирала и да су у моје пословне просторије ушли брат једног њиховог народног хероја, као и бивши командант специјалних јединица полиције Србије. Они су иначе рођаци и речено ми је да тамо држе читав квартал. Колико знам они су и даље тамо, а очито је да им државне институције ништа неће или не могу. Међутим није битно ко је у мојим просторијама, ја и даље тражим моје право”, изричит је Ђоровић.

Срећен Ђоровић нам је помогао да уђемо у његов КПА досије и скинемо фотографије са интјернета

Узурпатори не само што не желе да напусте пословни простор, већ су почели да га надзињују

ОБРАЋАЊЕ ИНСТИТУЦИЈАМА

“Ја сам се и пре подношење захтева КРА 2006. године, обраћао UNHCR-у за помоћ и они су ми одговорили да још није почео процес повратка комерцијалне имовине. Када је тај процес почео 22. 06. 2006. године поднео сам захтев који је заведен под шифром КРА 00103 и врло лако га можете наћи на интернету. Међутим од тада до данашњег дана, чекам од ове међународне организације да ме уведе у посед”, наводи Ђоровић.

По добијању решења, Ђоровић је затражио да му узурпатори ослободе простор и од тада почињу његове муке.

“Не желећи да ми време пролази, лично сам се писмом обратио 22. фебруара ове године директору КРА. Упознао сам га са свим чињеницама које сам и вама

навео и питао га зашто је потребно толико времена да прође да би се испоштовала једна правна одлука. Написао сам му да сам се више пута распитивао и код његових службеника докле се стигло са предметом и да сам добијао разне одговоре. Навео сам да су неки службеници били љубазни, али и да је било дрских одговора. На крају сам га замолио као руководиоца органа да убрза овај процес. Након тога они су мене 21. 05. 2010. обавестили да је грешка у нострификацији имовине. Ја сам човека за руку одвео и рекао му ово је моје, мислећи на пословни простор, а он је плакат ставио на неку другу просторију. Не могу ја да грешим, лично сам показао да је то моја имовина, а онај који је то сликао објавио је другачије. Можда га је неко и подмитио, да слика нешто друго, што се на крају и испоставило. Након тога отишао сам код **Скота Бовена** и питао да ли се они мене плаше. Колико пута сам вам писао и молио Вас, а Ви сте бежали од мене. Видели сте да сам нормална особа, рекао сам му и добио обећање да ће мој предмет после годишњих одмора први да уђе у круг. Међутим, колико имам сазнања мој предмет није увршћен у разматрање, а ја немам увида што се тренутно дешава”, закључује Сретен Ђоровић.

ПОКЛОНИЋУ ЦРКВИ

Заједно са њим ушли смо и на званични сајт КРА и заиста видели фотографије његовог пословног простора, с тим да се на снимцима из маја види да неко покушава да надзида грађевину на његове просторије.

На крају Сретен нам каже да је уверен да би пристајањем на продају решио свој проблем, као што су га решили већина његових сународника, али да он на то ни по коју цену неће да пристане. Каже, нека то буде споменик српске имовине у центру Приштине, ако не буде могао изнаћи друго решење, поклониће овај простор цркви, није му важно, ако не буде могуће православној, онда католичкој или било којој другој.

Забележио. Милан Кончар

Фото: Богдан Меанџија

Обавештење о захтеву „случајно“ стављен на други објекат

СМИЉАНА МАРКОВИЋ БОЖОВИЋ УЧЕСНИЦА ОРГ ЛИПЉАН

ВРАТИЋУ СЕ

Могућности повратка у Липљан несумњиво постоје. Зато није довољна само добра воља повратника, иако је и она неопходна, већ шире друштвене заједнице, пре свега мислим на Министарство за заједнице и повратак и општинску власт. Они би требало да уложе више енергије како би се нашли донаџори и омогућили повратак оних који заиста желе да се врате. Ако се непосредно после рата могло вратити онолико Албанаца, онда сада, већ ионако мали број расељених Срба за повратак у општину Липљан, не би требало да представља велики проблем, испричала нам је Смиљана непосредно након сасџанка ОРГ Липљан на којем је присуствовала и наша екипа.

Писац ових редова редовно пратећи извештаје са Општинских радних група за повратак, запазио је да се на ОРГ Липљан, једној од најактивнијих у последње време, својим иступима често издвајало мишљење наше саговорнице.

ПОЧЕЛО СА СРЕЂИВАЊЕМ ГРОБАЉА

Од првих састанака Смиљана је имала предлоге и идеје како побољшати услове за повратак расељених, али и на који начин треба организовати неке друге акције, пре свих на који начин, уредити и средити уништена српска гробља у овој општини.

- Ја сам се много ангажовала око сређивања гробаља и могу вам рећи да су ми и моји сународници много пута говорили што сам се ухватила гробља, као нећемо сад о мртвима... Али ја нисам одустајала можда и због тога што изузетно поштујем ону стару пословицу: "Ко не поштује мртве, не може поштовати ни живе". О томе сам често у Нишу, где се још увек налазим у расељеништву, разговарала са садашњим патријархом **Иринејом**, тадашњим владиком. Подржавао је моје идеје да треба гробља сређивати, а посаветовао нас је

ОДРИЦАЊЕ

Ми се одричемо много тога да дођемо на састанке Општинских радних група. Раније је било много теже и рекла бих мање безбедно. Сада је сигурно. Наша највећа сатисфакција је у томе што можемо једном месечно да дођемо овде. Слушам моје кћерке које су обе факултетски образоване када причају шта сањају. Није то Ниш, ни Београд, већ управо Магуру где су одрасле са својом браћом и сестрама. Моја кћерка увек када јој поменемо Косово заплаче. Сама је тражила да ради на граници са Косовом, зато што воли да се виђа са својим људима.

да не би требало померати мртве, нека почивају тамо где су сахрањени, истицао је патријарх Иринеј. Међутим, многи нису послушали. И моја породица је, нажалост, пребацила посмртне остатке зета. Можда није требало, додаје Смиљана.

- Сада се ангажујем на томе да сви уништени споменици буду поновно постављени. Предложила сам да имају истоветан облик, а да на њима стоји име и презиме и датуми рођења и смрти. Такође, предложила сам да ми плаћамо годишње одржавање и чување градског гробља. Остала су сва порушена. У Врелу нешто мање, а у Магури умало је избегнута катастрофа. Због рудника никла, почело је гробље да се поткопава и да није било хитне интервенције председника општине ко зна како би се то све завршило, вероватно катастрофално, искрена је Смиљана Марковић Божовић.

Смиљана Марковић Божовић дискусије на једној од Општинских радних група за повратак Липљан

ЛИЧНА ЕПОПЕЈА

- Непосредно по егзодусу дошла сам у Ниш. Зет ми је погинуо крајем рата, кћерка остала трудна, удовица. Морам овом приликом да се захвалим добрим људима из Русије и Њујорка који су нам помогли да се опоравимо и да то дете спасимо. Можда је то и био један од потицаја да се вратим. Али тек након што смо пребродили велике муке. Једно време смо били у тешкој ситуацији, а када смо то превазишли и када су се деца запослила, мужава и моја жеља је постала још већа да се вратимо. Нас шесторо браће и сестара живело је на Косову, сви смо завршили факултете, запослили се и онда је дошла 1999. година. Остало је мање више познато, наставља Смиљана.

-Комплетно имање остало је у Вршевцу у Магури и сада тражимо повратак. Нисмо још урадили оставински

Смиљана Марковић Божовић у разговору са нашим новинаром

поступак, јер су ми се у међувремену издешавали смртни случајеви браће и сестара, па све морамо наново. Судови на Косову не раде ажурно, а искрено имају сувише предмета на ионако мали број судија. Када се то заврши моја снаха и ја сигурно ћемо да се вратимо. Децу нећемо за почетак. Било би безобразно с моје стране да сад кажем враћамо се сви, јер деца су за послена и ми њих, за сада, не желимо померати. Тако је у овом тренутку најбоље, прича без додатних питања Смиљана.

ПОВРАТАК

У Магури Смиљана има један хектар шуме, поред самог језера у Липовици, каже да то није исечено. Имали су ливаду, две куће и три плаца. Сада немају ништа, али то не представља проблем за повратак.

“Нама ништа не треба, само тражимо да нам направе куће. Код мојих родитеља су сви свраћали, а сада тамо никог нема. Ту мало замерај претходном председнику општине, могао је тада да ме послуша. Понудили смо кућу од брата, могла је да се адаптира. Ако не она онда сигурно кућа снаје **Радета Косановића**. Није много требало да се доведе у ред и да ми ту живимо док се наше куће не направе. Ако бисмо ми повукли ногу сигурна сам да би за нама многи кренули. Углавном Личани, 13 кућа у селу их је било.

ДОБРА САРАДЊА

- Многима можда неће одговарати када кажем да имам јако добру сарадњу са локалним руководством. Покушали су неки људи да му забију нож у леђа, али ја сам особа која не наседа на те приче. Имала сам проблем са секретарицом председника општине, али мислим да је председник то јако добро схватио. Данас је дошао по мене на ходник да поразговарамо, рекавши да ће тај неспоразум бити брзо изглађен, наводи Смиљана.

НЕ МОЖЕШ САМ

- У почетку није било лако износити своје мишљење на овим састанцима. Другачије се гледало и слушало. Чини ми се да данас сама прелазим у другу крајност. Изузетно сам незадовољна с дискусијом мог комшије који већ 20 година није овде. Његови су снаја и братанци живели овде, а он прети да ће их истерати напоље. Он је споменике својих родитеља и свог брата однео у Грачаницу. Тамо их чува, а наши су сви порушени и поломљени. Увек се бори само за себе. Јавно кажем да су се Албанци, моје комшије, изјаснили пред свима да ако су у питању само моја породица и ја да ће ми они сами саградити кућу. Али нисам само ја за то заслужна, већ и мој отац и моја мајка. Оставили су име које значи много. Зато поново истичем да није у питању да само ја решим своје проблеме, јер мени требају моје комшије са којим ћу славу славити, са којима ћу рођендане славити са којима ћу жалити, ако, не дај боже, треба некога. Човек мора да схвати да није сам на овоме свету и да му све богатство овог света, без искрених пријатеље и комшија не значи ништа. У овим годинама невоље сама сам се много пута у то уверила, износи свој став Смиљана Божовић Марковић.

Сад кад смо поново били тамо, гледали кућу **Олге Павловић** у Магури видели смо да није много оштећена. Са малим адаптацијама могла би да послужи као транзитна, за прве повратнике којима би се куће

Зграда СО Липљан

градиле. Враћам се на почетак разговора, недостаје мало више воље одговорних и средстава. Сигурна сам да би повратника било, наводи Смиљана дајући позитиван пример.

- Ако је могао **Бркљач** да остане сам са старом мајком у селу Врелу, где како кажу добро живе и имају коректан однос са комшијама Албанцима, у много тежим временима, зашто ми не би могли сада. Много пута сам рекла и на телевизији да међу Србима и Албанцима има добрих и лоших, а исто и данас тврдим да људи који су били тада добри, они су остали добри, закључује Смиљана.

Забележио: Жељко Ђекић

У ПОСЕТИ ПОРОДИЦИ МЕМАРОВИЋ У БЕЛОМ ПОЉУ ИСТОЧКОМ

ВРАТИЛИ СЕ НАКОН 11 ГОДИНА

Први концептни документи за повратак у Бело Поље источно, урађен је у канцеларији Уније још давне 2003. године, а тек пре неколико месеци овде се вратила и прва породица, брачни пар Жарко и Мирјана Мемаровић. У овом делусела, поред њих живи још само једна породица и то албанска. Бело Поље је пре рата имало 45 српских домаћинстава и много обрадиве земље. Људи су прожнани, куће и имања уништена, земља једино остала. Требало је да прође више од једанаест година да се неко овде врати и почне да је обрађује.

У Белом Пољу је обновљено или боље речено направљено пет кућа, а осим Жарка још увек се нико није вратио. Само је још кућа **Банета Здравковића**, која се налази неколико километара даље настањена. Бане се вратио са женом и децом, а супруга му ради у Осојану, прича нам Жарко, кога смо затекли како од земље и цигала ограђује двориште.

КОМШИЈСКА ДОБРОДОШЛИЦА

Бане је ипак доста далеко, а једини тренутно блиски комшија је Албанац, са којим се Жарко, како нам рече, добро слаже. Чак му и млеко доноси. Међусобно се и

посећују, комшија му је пружио и одређену помоћ када се вратио и на неки начин тим гестом охрабрио њега и супругу Мирјану да остану овде.

"Одлучио сам да се вратим након 11 година. Албанци су ми обрађивали земљу, али непосредно по повратку све сам ја то повратио и посејао пшеницу. Свестан сам да ће бити тешка ова прва година, али издржаће се. Мало ће деца да помогну, мало и наша Влада даје. Добио сам трактор, али он није мој него сеоски. Сад га користим само ја, јер се још нико други није вратио, а радо бих га уступио и другим повратницима. Било би и мени обичније да се још неко врати у једну од ових изграђених кућа", прича нам Жарко и показује гаражу у којој је смештен трактор.

Жели да буде сигуран, јер дешава се свашта, не само овде већ свуда. Ако је нешто незаштитено привуче лопова и док лупиш дланом од длан нестане нека ствар. Зато је Жарко заштитио трактор, јер како рече осећа још већу одговорност због тога што није његов. Осим трактора има и приколицу и друге прикључке, тако да може да обрађује имање.

ИМА ПОСЛА

"Имам пет и по хектара земље. Четири су засејана пшеницом, а имам и хектар и по детелине. Њу је посе-

ОПСТАНАК

јао комшија, а ја ћу то до сад да косим. Лепо је имање, радили су га Албанци, па није закоровљено. Нисам имао проблема да повратим земљу. Имао сам и воће испод реке, сад је затрнуло од багрема. Све ћу ја то, ако здравље послужи, да очистим и поново да засадим шљиве. Обећали су ови наши да ће да дају саднице и када стигну све ћу ја то лепо да дотерам. Добио сам и два метра дрва од Министарства за КиМ, нешто сам и сам сакупио чистећи земљу, тако да нам огрев неће бити проблем", наставља Жарко о теми о којој највише воле да причају сви повратници. Ужелели се они земље, шљивика, природе. Жарко је 38 година радио у пољо-привредном добру тако да му овај посао тешко не пада. У шали каже да још прима минималац, а кад га "откаче", ваљда ће и пензија да стигне, уз осмех додаје.

"Најлепше је на своме, нема шта, то је доказано. Био сам у Београду, није да лоше живимо тамо, али не може се мерити са овим. Овде увек има посла", прича нам Жарко и наводећи да су му у Београду остала деца, али да долазе. Син му је много помогао око сетве, а чим стигне пролеће и лето, ето њих опет овде, наставља наш саговорник.

ОБИЛАЗЕ МЕ

Жарко каже да га често обилазе представници власти из Осојана. Посебно истиче **Весну Маликовић**, задужену за повратак, која му је много помогла. Она ми је, како рече, главна, често долази. Хвала јој и њој и влади и манастиру Високи Дечани на трактору, ма свима који нам помажу, искрено ће Жарко.

ПОДРШКА

СУПРУГА МИРЈАНА

Жарко нам је рекао да му највећу подршку пружа супруга Мирјана и да није она ту са њим сигурно се ни он не би вратио. Зато смо и Мирјану питали како се по повратку осећа на свом имању.

"Добро је, нисмо имали проблема. Мало је незгодно што смо сами, али нема страха. Лепо је када се поново вратиш својој кући, а за домаћицу увек има посла. Помало кувам, спремам, плетем. Супруг ми помаже. Ма ми смо научили да радимо, не пада нама ништа тешко. Долазио ми син, помогао око сетве и дрва. Само нека је био овде, па да и није радио ништа. Да су срећнија времена био би стално овде. Ко зна можда се и врати. Сада имамо и трактор, приколица је ту, плуг је ту. Скоро као некад. Кућа није лоша, само ствари нема. Недостаје машина за веш, фрижидер, судопер, шпорет на струју. Навикли смо на то. Надамо се да ће деца да нам помогну. UNHCR нас стварно помаже, хвала и цркви која нам, такође, често излази у сусрет. Није лако када се без свега остане. Ипак, најбитније је здравље и да су деца жива и здрава", прича Мирјана, која нам се пожалила да има мало проблема са притиском. Не чуди, кроз шта је све прошла.

"Изнад мене праве кућу за још једног повратника. Ваљда ће и он да се врати па ћемо да се међусобно помажемо. Тражили смо жицу да оградимо имање због стоке. Раније сам имао сам пет крава, 30 свиња, радио у фирми. Данас почињем из почетка. Можда године и нису за нови почетак, али ако човек има воље све се може. Очекујем да добијемо стоку, јер има много пашњака и ливада, греота је да се то не користи", каже Жарко.

Да ли ће Мемаровићи успети да обнове и уништену кућу?

Када му се помене кућа, овај увек насмејан човек мало се уозбиљио. Поред нове направљене куће грађене од бетонских елемената, за коју каже да није лоша, иако је било одређених пропуста при градњи, налази се рушевина некадашње велике куће. Била је димензија 12 са 9 метара, а испод подрум 4 са 9. Можда ће доћи време да и то стигнемо да поправимо. Темељи су добри, само треба средстава и времена. Живот иде даље, морамо да се боримо, додаје Жарко уз коментар да му овде није ништа тешко, а да му највећу подршку пружа супруга Мирјана која је од првог дана овде са њим.

БЕЗ ПРОБЛЕМА

"До сада нисмо имали никаквих проблема. Редовно идем у албанску продавницу. Купим шта ми треба, ишао сам и у Исток и чини ми се да је све нормално, само што се уместо динара плаћа еврима. Опет, овуда и наши људи циркулишу. Обрадовали смо се када смо чули да су се вратили и ови људи из Драгољевца, Синаје, Мужевина. Чујемо да се и у Ђураковцу праве наше куће, ако буде мира, биће још повратника", каже Жарко, испраћајући нас до капије.

Супруга и он ове дуге зимске ноћи скраћују уз телевизијски програм. Имају и сателитску антену, па су току дешавања, а и брже им пролази време. Кад је дан у питању, ту су проблеми много мањи, јер посла око куће увек има. Жарко ће наставити, тамо где смо га прекинули нашим доласком, да зида ограду око куће, а како ће она изгледати, питали смо га на крају. Добро бар с једне стране, јер и највећи мајстори говоре, да се два лица тешко могу добро извући, рече нам Жарко.

Забележио: **Жељко Ђекић**

ЗАБЕЛЕЖЕНО У ПОРТИ МАНАСТИРА ГРАЧАНИЦА

ЛЕПТИР АДМИРАЛ

Уочи празника Свете Петке зелена шрава у порти манастира Грачаница била је прекривена жућким прекривачем од јесењег лишћа. Одисала је тишина и блаћ мирис шойле јесени док је ветар с времена на време млатио високе гране старих стабала и просијао мирисно лишће по земљи.

УРЕЂЕЊЕ

Као и увек за празник, монахиње невидљиво и тихо уређују манастир и порту.

Нису дуго саме сакупљале лишће када су им се прикључили младић и девојка у униформи КФОР-а и Лидија, њихов преводилац. Наишло је и мало цивила, неколико девојчица и за пар сати на зеленом тепиху, при дну дворишта била је сакупљена велика гомила лишћа.

Прича би била сасвим незанимљива да се кроз ак-

цију није уплела лична прича младог Швеђанина. Младић је тек пре пар недеља започео мисију на Космету и то у Грачаници. Задовољан за почетак, види се како са пажњом приступа свакој особи и сваком послу. Одмах је однекуд извукао радничке рукавице, нашао колица и олакшао себи посао преношења лишћа.

ПОРУКА

Одједном је застао у сред посла и дуго остао занесен посматрајући нешто на свом длану. Пришао је и показао нам великог црног лептира са наранџастим тупфнама. Уследила је и необична прича:

“ Овај лептир зове се АДМИРАЛ. Мој отац је двадесет година сакупљао лептире и овога је највише волео. Када сам био на очевом гробу пре годину дана дочекао ме је овај лептир. Верујем да ми отац и сада шаље неку поруку. Ја имам истог оваквог лептира тетовираног на рамену. А овај, показује на свој длан, неће још дуго живети. Претвориће се у други облик”, прича нам овај војник по имену Јонас.

ЗНАК

Покушао је да га слика. На длану је држао лептира, а у другој руци мобилни телефон. Хтели смо да му помогнемо и узмемо лептира како би он успешније фотографисао, али лептир није хтео да се помери са његове рукавице. Осмехнути војник је изгледао као велико дете занесено у давне успомене.

“ Не знам шта сада да урадим са њим. Чим се појавио на овом месту има то посебно значење”, гласно је размишљао. А затим је отишао у продавницу свећа, запали једну своме оцу и по савету монахиње лептира сместио на усамљено дрво.

Од тада млади војник је често у манастирској порти по службеној дужности, а о празницима гост на послушењу.

Забележила: **Радмила Вулићевић**

ДВОДНЕВНА КУЛТУРНА МАНИФЕСТАЦИЈА КОСОВО И МЕТОХИЈА БЕОГРАДУ

ДАНИ ПРИЗРЕНА

**“Заборав је исто што и да се није десило,
да није постојало,
да се није негде било и живело и да се тамо
неће живети!”**

У Етнографском музеју у Београду Удружење жена са Косова и Метохије ЖеКиМ, у сарадњи са Завичајним удружењем Призренаца у Београду, Удружењем грађана за помоћ расељенима са Косова и Метохије “Свети Спас” и Колом српских сестара Призрена, казивањем, појањем, песмом, поезијом и игром представили су само један мали део културног колорита Призрена. У атријуму музеја била су изложена дела призренских уметника, а истовремено су и призренски књижевници присутнима представили своја дела.

Првог дана присутнима се пригодном беседом обра-

тио ректор Призренске богословије, тренутно измештне и Нишу, **Милутин Тимотијевић**, а у културно - уметничком делу програма учествовали су певачка група Кола српских сестара из Призрена, студенти књижевности Филозофског факултета из Косовске Митровице, певачи изворних песама **Љуба Манасијевић** и **Светлана Стевић**.

Другог дана програма присутнима се обратила **Олгица Каралејић**, уметнички руководилац Пројекта “Косово и Метохија Београду”, а у забавном делу програма учествовали су мушка певачка група из Велике Хоче, **Лела Марковић**, као и солисткиња **Јасна Маврић** уз музичку пратњу чланова Градског тамбурашког оркестра из Старе Пазове.

Део пројекта “Косово и Метохија Београду” финансирао је Секретаријат за културу града Београда.

УТИСЦИ

ДА СЕ НЕ ЗАБОРАВИ

Милутин Тимотијевић, ректор Призренске богословије

Сматрам да је овакво дружење веома битно и важно ради обнављања памћења, да не би заборавили ко смо, одакле смо дошли и куда идемо. Уосталом сви смо ми са Косова и Метохије и било где да одлазимо или долазимо Косово и Метохију носимо увек у својој души.

Верица Томановић, председница Удружења породица несталих и киднапованих на КиМ

Веома сам узбуђена и потресена свим оним што сам чула и видела. Мени је јако драго што сам са својим суграђанима из свог завичаја са КиМ и желим само да кажем да ми Косово носимо у срцу, да је оно део нашег живота и да ми то никада не можемо заборавити. Косово ће остати наш завичај и наша отаџбина.

Лела Марковић, књижевница

Врло емотивно вече. Није свеједно када видите слајдове који приказују Призрен какав је некад био, а какав је данас. Жао ми је што нисмо у ситуацији да чешће одемо доле, али ево барем ова окупљања враћају нам осећај Призрена, Шадрвана...

НОВИ СТАНОВИ ЗА ИЗБЕГЛЕ, РАСЕЉЕНЕ И УГРОЖЕНЕ ДОМИЦИЛНЕ ПОРОДИЦЕ У ЛЕСКОВЦУ

УРУЧЕНО 20 КЉУЧЕВА

У оквиру програма социјално становање у заштићеним условима, почешком децембра, у Лесковцу је, шеснаест илтерно расељених и четири домицилне, социјално угрожене породице, добило кључеве нових станова у насељу "Славко Златановић". Тиме ће ускоро бити завршен и последњи, од шест колективних центара на територији ове општине.

Укупна вредност грађевинских радова и опреме које финансира ЕУ износи 370.000 евра. Општина Лесковац поклонила је грађевинско земљиште и инфраструктурно опремила локацију, а радове је извео Хаузинг центар - Центар за унапређење становања социјално угрожених група, дугогодишњи извршни партнер УНХСР на оваквим пројектима.

Корисници станова у насељу "Славко Златановић" у Лесковцу имаће право коришћења станова док год су у

стању социјалне потребе. Породица - домаћин зграде живеће са корисницима и њена улога ће бити да буде веза између станара и Центра за социјални рад у Лесковцу, те да им пружа потребну додатну помоћ.

Ова зграда за социјално становање у заштићеним условима, део је пројекта "Достојанствена решења за расељена лица у колективним центрима или приватном смештају у Србији" који се финансира из средстава Инструмента ЕУ за предприступну помоћ за 2007. годину (IPA 2007), а реализује у сарадњи са Комесаријатом за избеглице Републике Србије и УНХСР-ом.

Концепт социјалног становања у заштићеним условима у Србији први пут је реализован 2002. године. Оцењен је као најбоље и најтраженије решење за становнике који још увек бораве у колективним центрима. У оквиру овог концепта обезбеђују се стамбена решења за најугроженије категорије којима је потребна додатна помоћ локалних центара за социјални рад. До сада је овај концепт реализован у 27 општина широм Србије у којима је изграђено укупно 550 стамбених јединица.

До краја ове године очекује се отварање још једног објекта социјалног становања финансираног средствима ЕУ инструмента за предприступну помоћ за 2007. годину, овог пута у Смедереву.

**Информативна служба Представништва
УНХСР-а у Србији**

Чланице Уније

Божур – Смедеревска Паланка, Француска 20, тел: 026/313-893, e-mail: bozur@verat.net

Глас Косова и Метохије – Београд, Скадарска 40а/II, тел: 011/275-4436, e-mail: gkim@eunet.rs, www.glaskim.rs

Завичај за повратак – Крагујевац, др Јована Ристића 212, тел: 034/387-714, e-mail: zavicpo@infosky.net

Југ – Краљево, др Љубинка Ђорђевића 31, тел: 036/320-430, e-mail: agrkovic@yahoo.com, aleksandargkovic@unijakm.org

Свети Никола – Луја Адамича 26 Д, Нови Београд, Тел/факс: 011/26-06-930, e-mail: svnikola@scnet.ty

Свети Спас – Београд, Балканска 25, тел: 011/2686-161, e-mail: svetspas@eunet.rs, www.svetispas.org

Срећна породица – Ниш, ТПЦ Калча ламела Д, I спрат, бр. 121, тел: 018/290-066, e-mail: vulicevicr@bankerinter.net

Унија – Канцеларија у Београду – Крунска 15, тел: 011/324-5410, 323-1005, 303-5392; Факс: 303-5393
e-mail: unijakm@eunet.rs, www.unijakm.org

Унија М – Грачаница бб, Приштина, +381(0)38 227 987, +381(0)62 518 108, +377(0)44 897-578,
e-mail: program@unijamkosovo.org, programunijam@yahoo.com

УНИЈА ИНФО – Главни и одговорни уредник: **Жељко Ђекић**; Уређивачки одбор: **Златко Маврић** (председник), **Весна Петковић**, **Радмила Вулићевић** и **Богдан Меанџија** (чланови); Технички уредник: **Гордан Блажић**; Насловна страна: **Златко Маврић**
Адреса редакције: Крунска 15, 11000 Београд, тел/факс: 011/323-1005; Факс: 303-5393; e-mail: unijakm@eunet.rs
Штампа: "Maxima Graf", Петроварадин; Тираж: 5000 примерака; Бесплатан примерак; ISSN 1820-3531, COBISS.SR-ID 117382153

*Свим интерно расељеним лицима,
читаоцима и сарадницима,
патрнерима и донаторима,
желимо срећну*

Нову 2011. годину.

*УНИЈА- Савез удружења ИРЛ
са Косова и Метохије*

